

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA ZDRAVOTNICKÝCH STUDIÍ

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2021

Lenka Freislebenová

FAKULTA ZDRAVOTNICKÝCH STUDIÍ

Studijní program: Specializace ve zdravotnictví B5345

Lenka Freislebenová

Studijní obor: Ergoterapie 5342R002

SPECIFIKA ERGOTERAPIE U ŽIDOVSKÝCH KLIENTŮ

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Mgr. Kateřina Svěcená Ph.D.

PLZEŇ 2021

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta zdravotnických studií

Akademický rok: 2020/2021

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Lenka FREISLEBENOVÁ**
Osobní číslo: **Z18B0304P**
Studijní program: **B5345 Specializace ve zdravotnictví**
Studijní obor: **Ergoterapie**
Téma práce: **Specifika ergoterapie u židovských klientů**
Zadávací katedra: **Katedra rehabilitačních oborů**

Zásady pro vypracování

1. Zpracovat seznam odborné literatury na vybrané téma.
2. Stanovit cíl kvalifikační práce.
3. Zpracovat teoretickou a praktickou část práce dle požadavků FZS.
4. Popsat metodiku praktické části,
5. Vypracovat diskuzi a závěr kvalifikační práce.
6. Dodržet formální úpravu kvalifikační práce dle požadavků FZS.
7. Dodržet citační normu.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah grafických prací:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

1. HABERMANN, Carola a Caren WITTNERSHAUS. *Ergotherapie im Arbeitsfeld Geriatrie*. Stuttgart: Georg Thieme Verlag, 2005. ISBN 3-13-125581-1.
2. PUNWAR, Alice J a Suzanne M PELOQUIN. *Occupational Therapy: Principles and Practise: Baltimore and Philadelphia*. 3. Lippincott Williams & Wilkins, 2000. ISBN 0-683-30453-4.
3. KRÁLOVÁ, Kateřina a Hana KUBÁTOVÁ, ed. *Návraty: poválečná rekonstrukce židovských komunit v zemích středovýchodní, jihovýchodní a východní Evropy*. V Praze: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2016. ISBN 9788024632711.
4. SIEGELOVÁ, Alena. 2013. Hodnoty seniorů s prožitkem holokaustu. Praha: Nadace Židovské obce v Praze.
5. SPITZER, Joseph. *Caring for Jewish patients*. Abingdon: Radcliffe Medical Press, 2003. ISBN 18-577-5991-5.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Kateřina Svěcená, Ph.D.

Katedra rehabilitačních oborů

Datum zadání bakalářské práce:

1. června 2020

Termín odevzdání bakalářské práce:

31. března 2021

PhDr. Lukáš Štich, MBA
děkan

Mgr. et Mgr. Václav Beránek
vedoucí katedry

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a všechny použité
prameny jsem uvedla v seznamu použitých zdrojů.

V Plzni dne 31. 3. 2021

.....

vlastnoruční podpis

Anotace

Příjmení a jméno: Lenka Freislebenová

Katedra: Rehabilitačních oborů

Název práce: Specifika ergoterapie u židovských klientů

Vedoucí práce: Mgr. Kateřina Svěcená Ph.D.

Počet stran – číslované: 63

Počet stran – nečíslované: 15

Počet příloh: 4

Počet titulů použité literatury: 65

Klíčová slova: Židovství, ergoterapie, židovští senioři, židovské zvyky a tradice, péče o židovské pacienty, specifika

Souhrn:

Bakalářská práce je rozdělena do dvou částí, teoretické a praktické. V teoretické části se věnuji popsání židovského náboženství obecně, následkům způsobeným Šoa, jednotlivým generacím, židovského života a jeho specifik, dodržování určitých zvyků a tradic a základy dodržování košer stravy a v neposlední řadě židovským zařízením a organizacím, ve kterých je poskytována ergoterapie. V praktické části je nejdříve popsán zkoumaný vzorek a poté metodologie výzkumu. Dále obsahuje rozhovory s ergoterapeuty, kteří pracují nebo pracovali s židovskými seniory.

Annotation

Name and surname: Lenka Freislebenová

Department: Rehabilitation science

Title of thesis: Specific aspects of occupational therapy in Jewish clients

Consultant: Mgr. Kateřina Svěcená Ph.D.

Number of pages – numbered: 64

Number of pages – unnumbered: 14

Number of appendices: 4

Number of literature items used: 65

Key words: Judaism, occupational therapy, jewish seniors, jewish customs and traditions, caring for jewish patients

Summary:

The bachelor thesis is divided into two parts, theoretical and practical. In the theoretical part I describe the Jewish religion in general, the consequences of the Shoah, individual generations, Jewish life and its specifics, adherence to certain customs and traditions and the basics of adhering to kosher food and last but not least Jewish facilities and organizations in which occupational therapy is provided.

The practical part first describes the researched sample and then the research methodology. It also includes interviews with occupational therapists who work or have worked with Jewish seniors.

Poděkování

Poděkování patří Mgr. Kateřině Svěcené Ph.D. za odborné vedení práce, trpělivost, poskytování rad. Dále bych také chtěla poděkovat paní Mgr. Svatavě Bartoškové za rady a odborné vedení praxe, paní Bc. Veronice Čábelkové za odborné konzultace a poskytování rad, paní PhDr. Zuzaně Peterové za poskytnutí informací ohledně židovského života a doporučení materiálních podkladů a všem respondentům, kteří se rozhodli se mnou spolupracovat na mé bakalářské práci. V neposlední řadě bych chtěla také poděkovat svému příteli, rodině a přátelům, za trpělivost a morální podporu, kterou mi po celou dobu vypracovávání bakalářské práce poskytovali.

OBSAH

Seznam obrázků.....	12
Seznam grafů.....	13
Seznam zkratk.....	14
Úvod.....	15
TEORETICKÁ ČÁST.....	17
1 Úvod do židovství.....	17
1.1 Historie židovství.....	17
1.2 Židovská populace.....	18
1.3 Židovské základní symboly.....	19
1.3.1 Menora.....	19
1.3.2 Davidova hvězda.....	19
1.3.3 Kipa.....	19
1.4 Stravování židovských klientů.....	19
1.4.1 Košer strava.....	20
1.4.2 Základní pravidla dodržování košer stravy.....	20
1.4.3 Košerování nádobí.....	21
1.5 Židovské svátky.....	21
1.5.1 Šabat.....	21
1.5.2 Roš ha-šana.....	23
1.5.3 Jom kipur.....	23
1.5.4 Chanuka.....	23
1.5.5 Purim.....	24
1.5.6 Pesach.....	25
2 Židé a holocaust.....	27

2.1	Holocaust	27
2.2	Šoa	27
2.3	Genocida	27
2.4	Posttraumatická stresová porucha	28
2.5	Přeživší generace židů – první generace	28
2.6	Druhá generace	29
2.7	Třetí generace	29
2.8	Mezigenerační přenos traumatu	29
3	Specifika ergoterapie u židovských seniorů	31
3.1	Židovská zdravotnická etika	31
3.2	Ergoterapie u židovských dětí	32
3.3	Ergoterapie u židovských dospělých klientů	33
3.3.1	Zvláštnosti ADL u židovských klientů	33
3.4	Ergoterapie u židovských seniorů	34
3.5	Specifika židovských seniorů	36
3.5.1	Vyplácení válečných reparací	36
3.5.2	Biografie	36
3.5.3	Paměť národa	37
3.5.4	Mezuza	37
3.6	Nejčastější typy diagnóz židovských seniorů	37
3.6.1	Náplň individuálních ergoterapeutických intervencí prováděných u klientů DSP Hagibor	38
4	Židovské organizace a ergoterapie	39
4.1	Federace židovských obcí	39
4.2	Židovské obce v České republice	39
4.3	Židovské zařízení a oddělení poskytující ergoterapii	39
4.3.1	Domov sociální péče Hagibor	40

4.3.2	Dům s pečovatelskou službou – Pension Charlese Jordana	41
4.3.3	Sociální oddělení Židovské obce v Praze	41
4.3.4	Ergoterapie.....	42
4.3.5	Komplexní domácí péče Ezra.....	43
4.3.6	Půjčovna kompenzačních pomůcek Ezra	44
4.4	Organizace, které pomáhají s porozuměním holocaustu	44
4.4.1	Rafael institut.....	45
4.4.2	Spolek IRENE	45
PRAKTICKÁ ČÁST		46
5	Cíl práce.....	46
6	Výzkumné otázky	46
7	Metodika.....	47
7.1	Technika sběru dat	47
8	Charakteristika sledovaného souboru	48
9	Realizace kvalitativního výzkumu.....	49
9.1	Rozhovory.....	49
9.1.1	Kódování rozhovorů	49
9.1.2	Interpretace rozhovorů.....	50
10	Diskuze	59
Závěr.....		63
Literatura		64
Seznam příloh.....		70

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: Menora	A
Obrázek 2: Izraelská vlajka s Davidovou hvězdou	A
Obrázek 3: Kipa.....	A
Obrázek 5: Natla.....	B
Obrázek 4: Hamanovy uši	B
Obrázek 6: Modlení v typickém židovském oděvu talit u Zdi nářků	B
Obrázek 7: Mezuzá.....	C
Obrázek 8: DSP Hagibor, obytná část	C
Obrázek 9: DSP Hagibor, hlavní budova	C

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1 Vzdělání	53
Graf 2 Počet let práce s židovskými klienty	54
Graf 3 Další židovské zdravotnické nebo sociální zařízení, kde je zřízena ergoterapie	58

SEZNAM ZKRATEK

ADL – aktivity of daily living, všední denní činnosti

iADL – instrumental aktivity of daily living, instrumentální všední denní činnosti

pALD – personal aktivity of daily living, personální všední denní činnosti

DS – Domov seniorů

DSP Hagibor – Domov sociální péče Hagibor

FŽO – Federace židovských obcí

KDP Ezra – Komplexní domácí péče Ezra

PTSD – posttraumatic stress disorder, posttraumatická stresová porucha

SAS – Sociálně aktivizační služby pro seniory a osoby se zdravotním postižením

ZP – zdravotní postižení

ŽO – židovská obec

ÚVOD

Jako téma své závěrečné bakalářské práce oboru ergoterapie na Západočeské univerzitě jsem si zvolila Specifika ergoterapie u židovských klientů.

Toto téma jsem si vybrala z důvodu mého zájmu o historii, tedy konkrétně o druhou světovou válku a dále také z důvodu následného profesního věnování seniorům. Se seniory se mi skvěle pracuje v rámci ergoterapie a mám k nim vřelý vztah. Tento vztah se začal vyvíjet již v mém dětství, kdy jsem moc ráda trávila chvíle se svým dědečkem, který se mnou trávil hodně času a často si se mnou hrál. Dědeček bohužel zemřel, když mi byli tři roky ale do dnes mám na něj živé vzpomínky jako by se staly včera. Následně při studiu střední školy jsem chodila brigádně vypomáhat do domova seniorů, kde se můj vztah k seniorům utužil a začal mě naplňovat. Po této zkušenosti jsem se rozhodla právě pro studium ergoterapie, a to z důvodu pomoci a zlepšování funkčních zdatností seniorů, zejména v oblasti sebeobsluhy a kognitivní stránky. Při výběru tématu své bakalářské práce jsem se řídila tím, aby byla práce zaměřena na seniory.

Po souvislé zimní praxi, kterou jsem absolvovala ve 2. ročníku v Domově sociální péče Hagibor v Praze jsem se rozhodla pro téma zaměřené na židovské seniory. V průběhu praxe mě fascinovali životní příběhy obyvatel domova a jejich způsob života. Zaujala mě první generace Židů neboli Židů, kteří zažili druhou světovou válku. Vzhledem k mému zájmu o historii druhé světové války jsem byla překvapena, že jsem se mohla setkat s lidmi, kteří si prošli koncentračním táborem a měli na předloktí vytetované číslo a často mi během terapií vyprávěli své zážitky. Právě po této praxi jsem si uvědomila, že u těchto lidí je nutná větší empatie, respekt jak k nim samotným z důvodu zažitých traumat, tak i k jejich náboženskému vyznání. Možná i k mému rozhodnutí přispěl ten fakt, že jsem si v jednu chvíli uvědomila, že matka mého dědečka byla Německého původu, a že žádná práce nebyla o tomto tématu z pohledu ergoterapie napsána. Dále mě také zaujala židovská kultura a uvědomila jsem si, že v současné době díky důsledku migrace se tak může setkat i s židovským pacientem například i ergoterapeut nebo jiný zdravotnický pracovník pracující v nemocnici.

Ve své teoretické práci se věnuji nejprve představení Židovské víry jako takové, seznámení se s židovským životem a židovskými zvyky a tradicemi. Následně popisují Šoa a holocaust a jejich vliv na psychickou stránku člověka a popisují židovské generace,

specifické ergoterapie prováděné s židovskými seniory a jako poslední kapitoly zmiňují židovskou ergoterapeutickou organizaci Chavrusa a židovské organizace, instituce, ve kterých je poskytována ergoterapie v České republice.

V praktické části bakalářské práce se věnuji získávání informací z rozhovorů od ergoterapeutů, kteří pracují nebo pracovali s židovskými klienty.

Cílem mé práce je poukázat na specifické aspekty, které se odrážejí na prováděné ergoterapii s židovskými seniory a poukázat, že ergoterapie u těchto židovských seniorů je specifická. Poskytnout ergoterapeutům ale i jiným zdravotnickým pracovníkům základní informace o židovských pacientech jejich zvykách a způsobu života.

„Než začnete jednat, naslouchejte.“ Ernest Hemingway

TEORETICKÁ ČÁST

1 ÚVOD DO ŽIDOVSTVÍ

Pro práci se židovskými klienty je nutné alespoň okrajově znát židovství, seznámit se s touto kulturou, abychom věděli například jaké zvyky dodržují a jaké svátky slaví.

Judaismus se řadí do monoteistického náboženství, jako nejdůležitější je princip, že vše je pod kontrolou a řízením jednoho Boha. Životní poslání židovského člověka je žít život podle Tóry a studovat ji. Znamená to tedy, že bude žít svůj život spravedlivě dle morálních hodnot a vykonávat dobré skutky. Po smrti věří Židé v nesmrtelnost duše, ale hlavní náplní judaismu je spíše spravedlivý život. Hlavním a výchozím textem pro židovské náboženství je Tóra (Spitzer, s. 7-8, 2003), knihy Mojžíšovi, kterých je celkem 5 a liturgické texty Starého zákona a Talmud. Tyto liturgické texty se řadí do souborů výkladů textů a tradičním pravidlům židovského náboženského života. (Federace židovských obcí v ČR, 2010)

Bohoslužby se konají třikrát denně a to ráno, odpoledne a večer. Šabat neboli den odpočinku začíná v pátek po západu slunce s východem prvních tří hvězd a končí následující den tedy v sobotu ve stejný čas. (Federace židovských obcí v ČR, 2010)

Nyní se podle odhadů nachází ve světě přibližně 14 miliónů Židů. Z tohoto celkového počtu žije v USA asi 5 milionu, v Izraeli 4 miliony, v bývalých státech Sovětského svazu 3 miliony, ve státech západní Evropy 1,5 milionu a zbylý počet v dalších částech po celém světě. Podle odhadů FŽO žije v České republice v dnešní době přibližně 15 tisíc až 20 tisíc lidí, kteří vyznávají židovskou víru, ale většina není registrována například v různých židovských obcích a organizacích. Odhadem je přibližně 3 tisíce židů registrované v Židovských obcích a dalších cca 2 tisíce v židovských organizacích. (Federace židovských obcí v ČR, 2010)

1.1 Historie židovství

Vznik židovské víry je datován na 2. tisíciletí před naším letopočtem na území, kde se v dnešní době rozkládá stát Palestina. Jako většina náboženství neznamená judaismus pouze víru v boha ale také životní styl. Zakladatelem byl dle tradice Abraham a jeho synové Izák a Jákob. Židovské náboženství však vzniklo kolem 13. století př. n. l., kdy židé opustili egyptské zajetí, a to podle Bible právě kdy obdržel Mojžíš na Sinaji přikázání Desatero. První písemné zmínky o výskytu židovských obyvatel na území Čech a Moravy můžeme

naleznout v 10. století našeho letopočtu, avšak byli datováni přibližně až do 8. století n.l. (Federace židovských obcí v ČR)

Dlouhodobá historie dává společnou jednotnost a rozmanitost židovskému národu po celém světě. Tento národ sjednocoval od nepaměti návrat do společné země tedy do Izraele. (Camus a Derczansky, s. 5, 2008)

1.2 Židovská populace

Za žida je považován člověk, který se narodí ženě, tedy své matce, která je židovského vyznání nebo jedinec, který konvertuje dle židovského náboženského zákona tedy halachy.

Důvodem, proč zrovna matka je odpovědná za předávání židovské víry je několik. Dohlíží nad tím, aby všechny potraviny konzumované v domácnosti byly Košer a na výchovu dětí, tak aby byla podle židovských vzorů a tradic.

Dalším způsobem, kdy je považován jedinec za žida je způsob konvertování. Jedná se o velice složitý a zdlouhavý proces. Jde tedy o člověka, který musí být ve svém nitru hluboce přesvědčen, že se chce stát židem. Tento jedinec, který se tak rozhodl poté přichází se svou žádostí k rabínovi, ten ho však ale odmítne, odmítat ho bude několikrát, nejméně tak učiní 3krát. Pokud za ním osoba, která chce konvertovat bude docházet nadále, tak rabín může jeho žádost přijmout. Rabín při každé návštěvě s potenciálním budoucím židem diskutuje a probírá jaké jsou jeho důvody vstupu do židovského náboženství. Po dokončení tohoto procesu, začíná další proces vstupu do židovství. Tato fáze zahrnuje především vzdělávání. Budoucí vyznavač židovského náboženství se musí naučit alespoň v malé míře hebrejsky, Písmo, zákony, modlitby, tradice a svátky. Učení zahrnuje také určitá pravidla, které jsou specifické jak pro židovského muže, tak židovskou ženu. Mezi mužská židovská pravidla se řadí zejména pravidla, které musí muž ovládat při modlení v synagoze. Muž se také v rámci procesu konvertování musí nechat obřezat. Obřízka je symbolem spojení Boha a Abrahama a jeho potomků. Ženská židovská pravidla učí ženu, jak být rituálně čistá v manželském svazku podle nidy. Nida obsahuje zásady, jak se chovat při menstruaci, kdy je nutné navštívit rituální lázeň mikve, jak poznat kdy má žena své plodné dny apod. (Spiegel, s. 13-16, 200č)

1.3 Židovské základní symboly

Každé náboženství má své základní symboly. Ve své bakalářské práci jsem se rozhodla zmínit tři základní židovské symboly, které jsou popsány v této kapitole.

1.3.1 Menora

Menorou se rozumí sedmiramenný svícen, který má oblouková ramena (viz obr. č. 1 v příloze). V průběhu let se stala menora symbolem židovského náboženství a obvykle není využívána k rituálním účelům. Často lze zaměnit menoru s chanukovým svícem, který se liší od menory jedním ramenem navíc tj. jedná se o osmiramenný svícen. (Židovské muzeum v Praze, 2021)

1.3.2 Davidova hvězda

Magen David v doslovném překladu do češtiny štít Davidův je symbolem judaismu a Izraele (viz obr. č. 2 v příloze). Významem Davidovy hvězdy je, že protnutí dvou trojúhelníků ve vertikále značí rovnováhu. Hexagram je považován za základní životní symbol. Horní cíp hvězdy označuje mužskou energii a oheň, spodní opačný cíp označuje ženskou energii a vodu. Za druhé světové války byly žlutou Davidovou hvězdou nejprve označovány židovské občany a následně je museli nosit všichni Židé na území okupovaných nacisty. Základny vzniklého hexagramu, který vznikl protnutím a spojením dvou trojúhelníků symbolizují zemi a vzduch. (Newman, s. 285, 1992)

1.3.3 Kipa

Slovo kipa označuje pokrývku hlavy, kterou nosí židovský muž. Tradice nošení kipy se rozvinula daleko dále od biblického založení židovského náboženství. Pokrývka hlavy se nosí jako úcta a uvědomění si Boha. (Spiegel, s. 109-110, 2004) Znamějším názvem je jarmulka. (viz obr. č. 3 v příloze)

1.4 Stravování židovských klientů

Způsob stravování židovských klientů úzce souvisí s ergoterapií, díky tomu, že jedení a příprava jídla spadá pod aktivity všedních denních činností, proto je nutné vědět jaké jsou specifika košer stravování. Samozřejmě závisí na přání a zvycích, které klient má nebo je dodržuje. Lze rozdělit klienty do tří základních skupin, a to na klienty, kteří tato specifická pravidla striktně dodržují, jedná se především o ortodoxní židy a někteří zase tyto pravidla vůbec nedodržují, nebo dodržují pouze určitá pravidla.

1.4.1 Košer strava

Za košer stravování lze považovat soubor praktik a pravidel při přípravě jídla, které dodržují lidé, kteří vyznávají židovskou víru, nejpřísněji dodržují tyto pravidla ortodoxní židé. Jedná se o rituální očistu konzumované stravy (Bondy, s. 17, 2008)

1.4.2 Základní pravidla dodržování košer stravy

V této kapitole se seznámíte s několika základními pravidly, které židé dodržují v rámci košer stravování.

Vyznavači židovského náboženství mají přesně stanoveno, co mohou konzumovat a co ne. Z rostlinné stravy mohou konzumovat vše, ze stravy masité pouze dobytek, který má rozdělen kopyta a je přežvýkavec, jedná se tak tedy o hovězí dobytek, ovce, kozy, jeleny aj. Ryby pouze ty, které mají ploutve a šupiny, žádné jiné vodní živočichy (žáby, chobotnice, sépie, úhoře, ...). V krátkém shrnutí není možno požívat živočichy, kteří se živí masitou stravou, tj. predátory. (Bondy, s. 18, 2008) Konzumace drůbežního masa je povolena, mohou se pojídat tedy především domestikovaní ptáci, jedná se tedy o kachny, husy, kuřata, krůty apod.) Maso musí být správně košerováno, správně poráženo a naporcováno. Židé se domnívají a věří, že duše zvířete je ukryta v krvi. Zvířata se tak musí usmrtit správným postupem neboli šchitou, v českém významu znamená toto slovo košerování. Košerování provádí speciálně vyškolený žid, který zná perfektně pravidla košerování a košer stravy. Usmrcení zvířete se provádí pomocí speciálního velmi ostrého nože, pokud je nůž nějak poškozen nebo ztupen už se nesmí používat, a to z důvodu, že už by bylo zvíře týráno. Košerování začíná požehnáním, které učiní šochet (porážející), poté se postupuje k samotnému usmrcení zvířete. Šochet podřízne velmi rychle zvířeti hrdlo, a tak dojde k přerušení průdušnice, jícnu, důležitých nervů a krkavic. Zvíře tak nemá možnost cítit bolest, protože tento úkon trvá zlomek sekundy a zvíře po necelých dvou sekundách ztrácí vědomí. Po porážce dochází k prohlídce zvířete šochetem a nezávislým člověkem, kteří hodnotí, zdali není zvíře poraněné nebo nemocné. Po prohlídce se přistupuje k naporcování zvířete, které musí být opět přesně podle daných předpisů, a ne všechno maso a vnitřnosti je možno konzumovat. Naporcované maso je nutné zbavit krve, proprání ve vodě a nasolením, poté už lze maso konzumovat, protože je košer. Porážka se takto provádí u dobytka a drůbeže, ryby se tímto způsobem neusmrcují. Potraviny, které jsou neutrální jsou označovány podle hebrejského slova parve, je možno je tak konzumovat jak s masitými jídly, tak s i jídly, kde je obsaženo mléko. Jedná se tak o ovoce, vejce, brambory, zeleninu apod. (Spiegel, s. 131-133, 2004)

Dalším základním pravidlem je oddělování mléka od masa. Ty se nesmějí jíst společně ani připravovat společně, používá se tak rozdílné nádoby na mléčnou stravu tak na masitou stravu. (Spiegel, s. 132, 2004)

Mezi základní pravidlo košer stravy také patří přestávka, která je mezi požíváním masitého pokrmu a pokrmu mléčného, podle Talmudu není přesný čas přestávky určen, ale zpravidla se dodržuje přestávka dlouhá přibližně 3 až 6 hodin. Naopak při konzumaci mléčného pokrmu a poté pokrmu masitého pokrmu, nemusí být přestávka tak dlouhá, jedná se tedy jen o krátkou přestávku. Je však také možné si pouze mezi chody vypláchnout ústa vodou, umýt ruce a zajíst pokrm soustem chleba. Toto pravidlo vyznačuje soucítění se zvířaty, neboť nebudeš vařit kůzle v mléce mateřském. (Bondy, s. 17-18, 2008)

1.4.3 Košerování nádobí

K údivu se musí také košerovat nádoby. Zakoupené nové nádoby se ponoří do rituální lázně mikve a tím se tak tojveluje, košeruje, poté se může běžně používat. Pokud nedopatřením dojde k použití nebo jen styku s potravinou, která není košer musí se nádoby také tojvelovat v rituální lázni mikve. (Spiegel, s. 135, 2004)

1.5 Židovské svátky

Židovské svátky rozdělujeme na vysoké svátky, poutní svátky, historické a svátky biblické. Svátky jsou seřazeny podle židovského kalendáře. Nejprve je popsán šabat, tento svátek se slaví každou sobotu. Židovský Nový rok se slaví na podzim. Pro interpretaci svátků do terapie je nutno znát alespoň jejich základy, popřípadě si nastudovat svátky detailněji pro širší možnost využití. Nebo nechat si od klientů vysvětlit jaké jsou například zvyky a tradice na určitý svátek, tím tak může dojít k posílení vztahu mezi terapeutem a klientem.

1.5.1 Šabat

Šabat patří mezi jeden z nejvyšších a nejdůležitějších svátků judaismu. Jeho počátek se zmiňuje už při začátku stvoření světa Bohem. Hospodin sedm dní tvořil svět, sedmý den přestal tvořit a odpočíval, proto je šabat svátkem dnem odpočinku. (Nosek a Damohorská, s.190 ,2010)

Ctít a dodržovat šabat je jedním z desatera přikázání judaismu. Šabat začíná v pátek při západu slunce a končí následující den tedy v sobotu také se západem slunce. (Štěpková, 2018)

Je zmíněno celkem 39 činností, které se nesmějí vykonávat na šabat a jsou přísně zakázané. Je mezi ně zařazeno: setí, sklizení, vázání uzlů a otýpek, šití, psaní, mazání, práce s kůží např. stříhání nehtů, stavění, zapalování, přenášení předmětů, ... S těmito pracemi jsou zakázány také práce odvozené nebo spojené. Dále je zakázáno sledování televize, řízení auta či telefonování. Tyto činnosti jsou zakázány z důvodu soustředění na šabat. Židé se soustředí hlavně na čtení Písma, návštěvu synagogy aj. (Nosek, s.191-192, 2010)

Někdy přípravy na tento nejdůležitější svátek začínají již ve čtvrtek, přípravou typických pokrmů. V pátek už je slavnostně prostřený stůl a židé provádí osobní přípravy na šabat, Židé se omyjí a převléknou do slavnostního oblečení. Před západem slunce se zapálí dvě svíce na svícnu, který je buďto na stole nebo v jeho těsné blízkosti. Svíce zapaluje žena, hospodyně domácnosti, ta pronáší při jeho zapalování modlitby, v nichž prosí Boha o zdraví a bezpečí celé rodiny. Po skončení modlitby si všichni členové domácnosti popřejí v hebrejštině šabat šalom nebo jidis, a gitn šábes, což v překladu do českého jazyka znamená hezký den odpočinku neboli Šabatu. Následně muži odcházejí do synagogy na večerní modlitbu, a až se vrátí začíná doma večeře, která je zahájena jako při ostatních židovských svátcích modlitbou nazývanou kiduš. V sobotu se chodí do synagogy a následně se opět rodina sejde u slavnostně prostřeného stolu, opět se pronáší kiduš a láme se chleba. Po obědě je na pořadí chvíle odpočinku, zdřimnutí, čtení svitku nebo přijímání návštěv. Pozdě odpoledne odcházejí muži opět do synagogy. Po příchodu ze synagogy je znovu sváteční občerstvení, při přítomnosti rabína nebo učence, ten je vyzván k přenášení tématu z Tóry. Dle zákona by o Šabatu měli být celkem tři slavnostní jídla. Po sobotním posledním jídle jsou opět pronášeny modlitby. (Spiegel, s.152-154, 2004)

Ve zdravotnických zařízeních není většinou možné zapálit běžnou svíci z vosku z bezpečnostních důvodů, a tak se využívají elektrické svíce. V době šabatu nemusí chtít někteří pacienti používat elektricky ovládané dveře nebo výtah a manipulovat se světly (rozsvěcení a zhasínání). (Jewish visiting, 2021)

Jak již bylo uvedeno na začátku této kapitoly šabat je jeden z nejdůležitějších židovských svátků a dodržují ho skoro všichni židé, proto je tak nutné tento svátek znát podrobně a vědět o něm co nejvíce informací, abychom nenutili klienta v rámci terapie do nějakých věcí, co se nesmí na tento svátek dělat.

1.5.2 Roš ha-šana

Roš ha šana společně s Jom kipur se řadí mezi vysoké židovské svátky. Tyto svátky mají trýznivou atmosféru a je při nich držen přísný půst. Nový rok se slaví ne přelomu září a října neboli 1. tišry. (Nosek, s. 202-203, 2010) Roš ha-šana, v překladu doslovně „hlava roku“ je jedním z několika svátků, které se konají v období Nového roku, slaví se 2 dny a žid by během nich měl přemýšlet sám nad sebou. Zejména se zaměřit jaké učinil hříchy a poté tak následovat pokání. Po uplynulých deseti dnech pokání následuje další svátek Jom kipur, neboli „Den smíření“. (Camus a Derczansky, s. 22, 2008)

Na tento den se troubí na slavnostní beraní roh, který se nazývá šofar. Na Nový rok se především konzumují jablka a med, ty mají symbolizovat naději a novoroční pozdrav nazývaný „*Šana Tova U'Metuka (Shana Tova U'Metukah)*“, tj. sladký Nový rok! (Židovská obec Brno, 2020)

1.5.3 Jom kipur

Jom kipur je důležitý zejména ze zdravotnické stránky. Je nutné si uvědomit, že je při Jom kipur držen dlouhý půst a nesmějí se opět dělat určité věci. Z hlediska ergoterapie je nutné zejména zohlednit zakázané činnosti ADL.

Jom kipur tj. „Den smíření“ se slaví 10. den pokání tedy 10. den pokání. Při tomto svátku se drží půst a prosí se o odpuštění špatných činů, a to nejen k bohu ale také i k odpuštění činů vůči druhým. (Camus a Derczansky, s. 22, 2008) Pro tento půst, který se řadí mezi ty nejprísnější půsty v judaismu platí po dobu 25 hodin zákaz požití jakéhokoliv jídla a pití, sexuálního styku, omývání a používání kosmetických přípravků, nesmí se také nosit kožená obuv, z důvodu připomínky bolesti, kterou pociťovalo zvíře při porážce. Půst nesmí nikterak ohrozit na životě, proto ho povinně nemusejí dodržovat děti, těhotné ženy, senioři a nemocní lidé. Mezi tradice, které se dodržují na tento židovský svátek se zařazuje i zapalování „pamětních světél“ za zesnulé rodiče. (Nosek, s. 210-211, 2010) Jom kipur a Roš ha-šana jsou řazeny mezi vysoké židovské svátky. (Židovská obec Brno, 2020)

1.5.4 Chanuka

Chanuka neboli svátek světél se slaví v prosinci (25. Kislev). Tento svátek nelze zařadit do židovských svátků, patří mezi významné dny. (Nosek a Damohorská, s. 241, 2010) Tento významný den se slaví jako připomínka boje proti počestování Palestiny v 165 až 163 př. n. l. V chrámech bylo tradicí, že vždy hořel sedmiramenný svícen, ale po znovuzískání Palestiny Židy, kdy hlavní město Palestiny Jeruzalém byl zdevastovaný Řeky,

v Chrámu zbyla jen jediná lahvička s rituálně čistým olejem pro potřebu svícení. Kněží potřebovali pro výrobu dalšího čistého oleje pro rituální použití 8 dní. Po dobu 8 dní co tento olej vyráběli, zázrakem vydržel hořet olej z jediné lahvičky. Na počest tohoto zázraku a znovuvysvěcení Chrámu se slaví právě chanuka, vždy dvanáctý měsíc v roce po osm dní. (Camus a Derczansky, s. 23, 2008) V domácnostech se zapalují osmiramenné svíčky (každý den jedna svíce) a konzumují se potraviny, které obsahují olej například placky a koblíhy. (Židovská obec Brno, 2021)

1.5.5 Purim

Historický svátek Purim se slaví 14. Adaru a v přestupném roce v adar šeni (únor-březen). Vyznavači židovské víry si připomínají záchranu Židů, kteří žili v Perské říši 6. a 5. století př. n. l. (Divecký, s. 60., 2005) Oslava svátku symbolicky připomíná události zapsané v knize Ester. Kniha pojednává o tom, jak se Židovka Ester stává královnou perského vládce Achašveróše. V příběhu vystupuje zlý a zákeřný rádce Haman, který chce vyhladit židovský národ. Díky zásluze královny Ester a jejímu strýci Mordokajovi se podaří židovský národ zachránit a potrestat Hamana oběšením. (Nosek a Damohorská, s. 248, 2010) Den před svátkem se drží půst Ester, jako vzpomínka na půst Židů, které prosila Ester o půst, aby se povedlo odhalit Hamanovy zlé úmysly. Nejznámější zvyk, který se praktikuje na Purim je karneval, který často začíná již večer v synagoze čtením svitku Ester. (Divecký, s. 62, 2005) Při přečtení Hamanova jména se ze synagogy začne ozývat ohlušující zvuk dupou a bouchání do lavic. Tímto dávají židé najevo Hamanovy a ostatním lidem se zlým úmyslem najevo pohrdání. Židé mají povoleno na určité svátky na rozdíl od muslimů a některé svátky jako je šabat, Pesach a Purim pít alkohol. Před slavení Purimu se přátelé, známí nebo chudí odarovávají různými balíčky se sladkostmi. Tyto balíčky se nazývají mišloach manot. (Spiegel, s. 186-187, 2004) Purim je důležitý svátek z pohledu ergoterapie, díky tvoření masek a pečení tradičního pečiva. Při tomto svátku se peče tradiční pečivo nazvané Hamanovy uši (viz obr. č. 4 v příloze), které mají podobu malých trojhránek a jsou vyrobeny z kynutého těsta s makovou náplní, marmeládou nebo ořechy. (Spiegel, s. 186-188, 2004) Na Purim je zvykem vyrobit nebo si obstarat masku nebo kostým a nasadit si ji a využít možnost pohybovat se mezi přáteli bez možnosti poznání. (Divecký, s. 62, 2005) Z terapeutického hlediska se často klient dokáže díky masce uvolnit a být úplně někým jiným.

1.5.6 Pesach

Pesach je opět stejně důležitý ze zdravotnické stránky jako předchozí popisovaný svátek Jom kipur nesmí se užívat léky, které obsahují alkohol nebo obilnou složku. Zde je také jedna činnost, která je z hlediska ergoterapie zařazená do ADL, a to je uklízení a pečení chlebu zvaný maces.

Nejstarším židovským svátkem je pesach. Při pesachu si židé připomínají odchod z otroctví v Egyptě. (Vrchní pražský a zemský rabinát, 2012) Pesach se slaví v jarním období na přelomu března a dubna, v období křesťanských Velikonoc (Camus a Derczansky, s. 24, 2008) mimo Izrael trvá celkem 8 dní. (Vrchní pražský a zemský rabinát, 2012) Na tento svátek se nesmí v domácnosti nacházet nic kvašeného, tj. nic, co by obsahovalo kvasnice. V době pesachu se používá speciální nádobí nebo je košerováno nádobí, které se používá běžně v domácnosti. Připravují se speciální nekvašené chleby, které se nazývají macot. (Nosek, s. 217-218, 2010)

Maca neboli macot je rovný, křehký chléb, ve kterém nejsou obsaženy žádné kvasnice. Je vyroben z vody a mouky a musí se stihnout upéci zhruba do 18 minut od zhotovení těsta z důvodu kvašení. Jeho příprava je sledována a kontrolována přísným dohledem. Tento jediný druh chlebu se smí konzumovat při pesachu, připomíná tak nekvašený chléb, který židé konzumovali při odchodu z Egypta, protože nebyl dostatek času tak, aby chléb stihl začít kvasit a vykynout. (Vrchní pražský a zemský rabinát, 2012)

Na pesach je zakázáno pozření pěti druhů obilovin, které přišly do kontaktu s vodou alespoň na 18 minut jedná se tak o pšenici, ječmen, žito, oves a špaldu. Z tohoto těsta tak vzniká chámeec neboli pokrm, který je kynutý, tj. kvašený. Z chámce se mohou ale péct macesy, které ale musí být upečeny dříve, než začnou kvasit. Dále se nesmí konzumovat ani luštěniny jako je rýže, fazole, hrách aj. Chámeec se nesmí nacházet ani v domácnosti, a tak je nutné před začátkem Pesachu vyčistit celý dům nebo byt. Před tímto svátkem by se měli všechny kvašené věci dojíst, popřípadě prodat nebo spálit. (Federace židovských obcí v ČR, 2010)

V předvečer svátku se v domácnostech hledá chámeec. První dny svátku se konají slavnostní večere neboli sederové večere (řádové večere). Při sederových večerích se vypráví dětem, o opuštění Egypta Vyprávěním jim jsou tak připomínány dávné události a je na ně kladen důraz, aby se z těchto událostí poučili pro svoji budoucnost. (Federace židovských obcí v ČR, 2010)

Léky, které obsahují chámeec (například alkohol nebo nějakou obilnou složku) jsou také při Pesachu zakázané užívat, pokud to samozřejmě neohrozí život jedince. Jedná se zejména o léky dobré a sladké chuti, například vitamíny a sirupy. Dále se vztahuje zákaz užívání kosmetických přípravků, který obsahují chámeec (alkohol, různé obilné extrakty apod.). Proto je nutné sledovat složení zubních past, rtěnek, pleťových vod, ... (Vrchní pražský a zemský rabinát, 2012)

2 ŽIDÉ A HOLOCAUST

Holocaust se stal velmi důležitým milníkem židovské populace, přinesl mnoho strastí a utrpení, a to nejen pro Židy. Tuto kapitulu jsem se rozhodla vložit do své bakalářské práce zejména z hlediska připomenutí utrpení a neskutečně nepředstavitelné bolesti, které způsobila druhá světová válka a zajisté každého z přeživších nějakým způsobem poznamenala. Jako první jsou v této kapitole stručně popsány určité pojmy pro lepší orientaci. Dále pro práci s židovskými klienty je důležité znát rozdělení podle generací a jak se přenáší trauma napříč generacemi. V poslední podkapitole jsou popsány následky holocaustu, které jsou vnímané při práci ergoterapeuta.

2.1 Holocaust

V dnešní době se označení holocaust používá pro nacisty provedenou genocidu vůči Židům a nacisticky spáchaným zločinům. (Aletta Beck, 2020) Výraz holocaust pochází z řečtiny a vyznačuje určitý druh posvátné oběti v Chrámu, v doslovném překladu „celopal“, „zápalnou oběť“. Údajně měli být Židé oběti za provedené lidské chyby. (Camus a Derczansky, s. 18, 2008)

Systematické vyvražďování neboli holocaust měl přesně sestavenou metodologii, jejíž obsahem byla identifikace osob židovského původu, ponížení jak po sociální, tak i ekonomické stránce, deportace do vyhlazovacích táborů, okradení, vykonávání nucených nelidských prací za otřesných podmínek, trýznění psychické a fyzické a nakonec zavraždění. (Pavlát, 2011) V rámci holocaustu bylo celkem vyhlazeno šest milionů Židů. Holocaust je považován za popření lidskosti a selháním kultury. (Camus a Derczansky, s. 18, 2008)

2.2 Šoa

Pojem šoa pochází z hebrejštiny a znamená „katastrofu“, „vyhlazení“ či „chaos“. Tento pojem se využívá mezi židovskou populací jako označení pro systematické vyhlazování Židů v období mezi lety 1939-1945 tj. v období 2. světové války. Šoa se čím dál častěji začíná používat pro řešení konečné židovské otázky nacisty i v dalších zemích světa. (Camus a Derczansky, s. 18, 2008)

2.3 Genocida

Genocida je slovo složené ze dvou slov. První slovo génós je slovo řeckého původu označující lidskou rasu či národ. Druhá část slova je odvozena od latinské přípony cidum, ta v překladu znamená usmrcení, zabití. Slovo stvořil židovský právník polské národnosti

Rafael Lemkina. (Pavlát, 2011) Dnes se jedná o oficiální právní pojem, který se je uznáván mezinárodním právem, je přesně definovaný jako plánovaný a systematický pokus o vyhlazení určitého národa nebo populace. (Camus a Derczansky, s. 18, 2008)

2.4 Posttraumatická stresová porucha

Tato stresová porucha způsobená následkem stresu se projevuje na psychickém stavu jedince a následně se může projevovat při vykonávané ergoterapii. Ne každý klient touto poruchou může trpět.

Posttraumatická stresová porucha neboli PTSD (posttraumatic stress disorder) je psychická nemoc, která vzniká v důsledku traumatu z těžké emočně náročné události. (Holcner, 2020) Jedná se nejčastěji o tyto události:

- Přírodní katastrofy
- Válka, následek teroristického činu nebo jiného násilí
- Těžké úrazy, ...

Na tyto události reaguje těžce většina populace. Hlavním příznakem posttraumatické stresové poruchy je následné vybavování vzpomínek nebo snů na těžkou událost, které se opakují. Jedinec, který je trpí touto psychickou chorobou se vyhýbá různým situacím nebo podmětům, které se podobají prožitému traumatu. Postižený jedinec může trpět dalšími následujícími příznaky, a to například výpadky paměti, zvýšenou senzitivitou na podráždění a jakékoliv další stimuly, poruchami spánku, potížemi při usínání a poruchy soustředění. U pacienta se mohou také projevovat pocity bezmoci, úzkosti, viny, studu a v neposlední řadě jsou časté i velké výkyvy nálad. (Národní zdravotnický informační portál, 2021)

2.5 Přeživší generace židů – první generace

První generací je označována skupina jedinců, která si přímo prošla nejčastěji koncentračními tábory, nebo jakýmkoliv násilím prováděným v rámci šoa. Jedinci z této generace přeživších nejčastěji trpí posttraumatickou stresovou poruchou, anebo přetrvávající změnou osobnosti, která je způsobena reakcí v důsledku na traumatickou událost. Psychika jedinců, kteří si prošli holocaustem je nenávratně poškozena a existuje spousta dalších projevů, které tato hrůzná událost způsobila.

Dále se do této kategorie přeživších dají zařadit takzvaně „Ukrývané děti“, děti měli být v brzké době deportovány do koncentračních táboru. Jejich rodiče se ale rozhodli je

nevydat a neposlat je transportem do koncentračních táborů, a proto je začali skrývat. Rodiče se ukrývali přímo s dětmi všude kde to bylo možné (různá sklepení, chatrče nebo v jiných druzích základních skrýších), anebo děti byli předány k péči a vychování do různých rodin nebo nejčastěji do církevních institucí. Dětem chyběl pocit bezpečí, možnost vzhlížení k autoritě, a především mateřská láska. V dospělosti začali trpět mnozí jedinci psychickými poruchami, nejčastěji se jednalo o psychosomatické poruchy. Často byl pozorován příznak výměny rolí rodiče a dítěte. Rodič se stal dítětem a dítě bylo rodičem. (Psychoterapie, s. 93-96, 2008)

2.6 Druhá generace

Jako druhá generace jsou označovány potomci přeživších, tj. děti přeživších šoa (Psychosom, s. 10, 2011), které se narodily po skončení druhé světové války. Tito lidé zůstali na území České republiky nebo emigrovali, a proto je možné je nalézt po celém světě. Často jsou mezi nimi úspěšní a profesně nadaní jedinci. I u této generace je možno zpozorovat častý výskyt psychosomatických poruch (deprese, snížená imunita, ...) Vztahy s jejich rodiči se nenachází v harmonii, jelikož si potomci přeživších neprošli generační separací mají problém navázat a plně prožívat jakékoliv vztahy (partnerské, rodičovské). Jedincům chybí široký rodinný kruh, prarodiče a další příbuzní, kteří by tvořili úplnou rodinu. Příslušníci druhé generace zakládali v poměrně mladém věku rodiny, aby mohli cítit pocit úplné rodiny a bezpečí. (Psychoterapie, s. 97, 2008)

2.7 Třetí generace

Třetí generací jsou myšleni vnuci a vnučky neboli prapopotomci jedinců, kteří si prošli holocaustem. (Generace 20, 2013) Třetí generace je teprve zkoumána a stále se hledají jedinci, kteří by se do tohoto výzkumu zapojili. (Česká televize – ČT24, 2019) Hlavními příznaky, kteří vykazují Židé třetí generace, a díky nim vyhledávají odbornou pomoc patří nespavost, deprese a další psychosomatické onemocnění. Lidé patřící do třetí generace se často věnují profesím, ve kterých je hlavní náplní pomáhaní a pečování o druhé, jedná se tak například o profesi zdravotní sestry, učitelky, sociální pracovnice apod. Formou vykonávání pomáhajících profesí se snaží tito jedinci docílit změny světa k lepšímu. (Generace 20, 2013)

2.8 Mezigenerační přenos traumatu

Holocaust se nepodepsal na psychické stránce jeho přeživších, ale také se přenesl do následujících generací, tak hovoříme o takzvaném mezigeneračním přenosu traumatu.

V každé generaci se projevuje následek traumatu specificky. Pro porozumění této specifické skupině lidí je nutné znát její kompletní příběh. (Kostlán, 2021)

Od jara roku 1997 je otevřena psychoterapeutická skupina, která je určena přeživším holocaustu a jejich rodinám. V dnešní době jsou největšími zástupci ve skupině příslušníci druhé a třetí generace. Nejčastějšími projevy mezigeneračního přenosu traumatu, které se vyskytovali v této psychoterapeutické skupině:

- *„poruchy rodinných vztahů, osamělost a symbiotické závislosti*
- *častou nemocnost – depresivní poruchu a psychosomatické poruchy*
- *sklon dostávat se opakovaně do situace oběti*
- *sklon k prožívání pocitů viny*
- *jídlo jakožto hodnotu významnou, symbolickou a spočívající v centru různých poruch*
- *soucit, identifikaci s ostatními ohroženými lidskými skupinami*
- *potřebu pečovat o život ve všech podobách, zájem ekologický*
- *vyšší vzdělanost, vyšší profesionální postavení členů, zájem o pečující profese*
- *časté cestování, zejména za příbuznými po světě*
- *delší dobu docházení do skupinové psychoterapie*
- *roli v původní rodině popsanou jako „sváteční svíce“ – jedinec na sebe (případně mezi sourozenci) bere úlohu nápravce osudu“*

(Psychosom, s. 15-16, 2011)

Přenos mezigeneračního traumatu je zřejmě možný i biologickou formou. Podle výzkumu, který provádí neurolog Ivan Rektor z brněnské Masarykovy univerzity je známo, že se prožitá traumata projevují i v dalších generacích neboli v druhé a třetí generaci. Ivan Rektor je zřejmě první, který zkoumá podrobněji i třetí generaci tedy praprotomky přeživších holocaustu. Výzkum se provádí pomocí různých testů a snímků mozku pomocí magnetické rezonance u přeživších holocaustu a jejich potomků. Tyto výsledky se srovnávají běžnými českými jedinci, kteří nemají ve své historii předky, kteří si prošli holocaustem. Na snímkách z magnetické rezonance jsou pozorovány strukturální změny na mozku u jedinců s následky holocaustu. Především se jedná o změny v mozkových strukturách, které se podílejí na emocích a paměti. Výzkum stále pokračuje, tak aby mohl své závěry potvrdit. (Kostlán, 2021)

3 SPECIFIKA ERGOTERAPIE U ŽIDOVSKÝCH SENIORŮ

Klienty řadíme většinou do skupin podle typu postižení nebo podle věku, takže ke každé skupině přistupujeme specificky. Například u dětí používáme jako formu terapie hru, u seniorů dbáme na prevenci pádů apod., popřípadě u každé skupiny využíváme pravidla pro danou skupinu, se kterou v danou chvíli provádíme terapii (senioři, paraplegici, klienti s psychiatrickými obtížemi, po amputacích, ...)

3.1 Židovská zdravotnická etika

Dle židovského práva je každé zdravotnické ošetření povoleno, a dokonce i plně podporováno. Záchrana lidského života je prvořadá při zdravotnické a lékařské péči, a to i za cenu, že bude pacientovi například servírováno jídlo, léky, které nejsou košer, nebo inzulin který je získáván ze zvířat apod. (Jewish visiting, 2021)

Pokud je pacient ohrožen na životě a není možnost neprodleně požádat o radu ohledně dalšího postupu v péči je lékař povinen provést všechny úkony, tak aby nedošlo k pacientovo nenávratnému poškození nebo dokonce i smrti. Mezi výjimku můžeme zařadit pouze jednu. Jedná se o lékařské ošetření, jehož obsahem by byla smrt jiné osoby. Součástí židovského práva jsou specifické pokyny, které jsou lékařsko-etického charakteru. Jedná se tak o potrat, užívání antikoncepce a léčbu neplodnosti, potencionálně život ohrožující léčbu transplantaci a dárcovství orgánů, odpojení pacienta od přístrojů například při rozsáhlém poranění mozku nebo při terminálním stádiu nemoci nebo života a v neposlední řadě léčbu, která je provedena pomocí genetického, buněčného nebo experimentálního ošetření. Pacienti, kteří jsou zapojeny do této problematiky mohou mít přání a potřebu požádat o radu a konzultaci s rabínem. Pacient také může konzultovat dohromady s lékařem a rabínem. Tyto typy lékařského ošetření by měli být vždy konzultovány s rabínem, pokud se ale nejedná o přímé ohrožení života pacienta. (Jewish visiting, 2021)

Dalším obsahem židovské zdravotnické etiky je možnost se nepodrobit v den šabatu nebo v období vysokého svátku jakémukoliv lékařskému nebo zdravotnickému ošetření, může se jednat i o odmítnutí zúčastnění terapeutického cvičení nebo rehabilitace, které je prováděno v rámci ergoterapie. Pokud je možno léčbu nebo ošetření bez ovlivnění zdravotního stavu pacienta odložit či přeložit. V rámci ergoterapie je toto tvrzení sporné například u pacientů s neurologickým onemocněním (cévní mozková příhoda, kraniotraumata, polyneuropatie, ...), nebo pacientů, které jsou například hospitalizováni na jednotkách intenzivní péče nebo na anesteziologicko resuscitačním oddělení, kde je potřeba

každodenní intenzivní rehabilitace, tedy i ergoterapie. Dále by pak pacientovi, který není nijak vážně nemocný neměla být podávána a servírována strava a léky, které nejsou košer. (Jewish visiting, 2021)

3.2 Ergoterapie u židovských dětí

S dítětem, které se narodilo do židovské rodiny se můžeme setkat v rámci ergoterapie. Nejčastější důvody, proč židovské děti docházejí na ergoterapii jsou následky způsobené úrazy například řezná poranění a fraktury nejčastěji horních končetin apod. Dále se můžeme setkat s dětskými židovskými pacienty z důvodu zpomaleného psychomotorického vývoje, dětské mozkové obrny, Downova syndromu nebo v důsledku jiných vrozených genetických vad.

Pro správný vývoj dítěte jsou stanoveny tři principy na jejichž základu se bude dítě správně zdravě vyvíjet. Jedná se o tyto tři principy:

1. Osobní hygiena
2. Vhodná výživa
3. Rozvoj hry

V Talmundu je stanoveno, že dítěti se musí každý den umýt nohy, ruce a oči. Tuto radu doporučuje i mnoho pediatrů, jak mýt dítě. Osobní hygiena značí rituální a zbožnou čistotu a je řazena mezi duchovní povinnost, pokud dítě nezvládá hygienu samo musí plnění této povinnosti převzít matka. Mytí rukou je pro děti stejné jako pro ostatní věkové skupiny platí tedy, že ruce si musí mít každé ráno, každou ruku třikrát a mýt si ruce před jídlem. Péče o zuby je důležitým ukazatelem podvýživy, proto by se o ně mělo dobře starat. Nehty by se měli stříhat ve čtvrtek v předvečer šabatu a ostříhané nehty by se měli spálit. Neměli by se stříhat nehty na nohách a rukách v jeden den. Vlasy by se židovským chlapcům neměli stříhat dříve než chlapec dovrší věku tři let života, z důvodu vznikutí tradičních bočních kadeří. Rodiče židovských dětí musí obstarat dětem pohodlné oblečení. Dětské oblečení musí být čisté a nesmí být vlhké. Dítě nesmí nosit oblečení, které je vyrobeno z plátěné nebo vlněné látky. V židovském náboženském právu je přesně popsána péče o pleny v době šabatu. Zvláštní předpisy, které jsou zapsány v Halaše jsou také předpisy týkající se využívání kočárku v době šabatu a svátků. (The Jewish agency for Israel, 2005)

V Bibli je zmíněno vhodné cvičení dětí s různými míči a míčky. Pravidelné cvičení je důležité pro udržování správného duševního zdraví, stimulaci kardiovaskulárního systému a pro dobrý a kvalitní spánek. Cvičení může být prováděno kdykoliv během dne a při přebalování. Cvičení pomáhá dítěti rozvíjet motorickou koordinaci. Kojit dítě by matka měla co nejdéle a pokud kojí tak dodržovat kojící dietu. (The Jewish agency for Israel, 2005)

Dále by dětem, které jsou vychovávány v kruhu ortodoxní židovské rodiny neměli být poskytovány hračky zakázaných zvířat anebo hračky, kde jsou obrázky a fotografie osob. V Talmundu můžeme najít odkazy na mnoho hraček jako například na hracího koně, míče a různé druhy ovoce a zeleniny jako hraček na hraní. Hračka je vnímána jako důležitý prvek motorického učení a rozvoje. (The Jewish agency for Israel, 2005)

3.3 Ergoterapie u židovských dospělých klientů

S židovským dospělým klientem se v rámci ergoterapie můžeme setkat například nejčastěji v nějakém z druhu jak sociálního nebo zdravotního zařízení.

Důležité u péče zejména u ortodoxního židovského klienta je pochopit, že židovské životní hodnoty, které jsou založeny na principech židovského náboženství mohou pomoci utvářet život jako takový a pomoci zdravotníkům se přímo podílet na předběžném plánování péče o židovské klienty a popřípadě i jejich rodiny. Nemoc nebo ztráta soběstačnosti není v rámci židovské víry považována za ztrátu klientovi důstojnosti. Poskytování pomoci druhým, při ztrátě soběstačnosti a možnosti provádění aktivit všedního denního života (ADL) je považováno za záslužné ať se jedná o pomoc jakékoliv věkové skupině. Ortodoxní judaismus si vykládá utrpení fyzické i psychické jako duchovní trest a možnost vykoupení. Židovská ortodoxní víra nezakazuje ani nepodporuje, aby fyzické i psychické trápení a utrpení bylo prožíváno tedy pokud je možno toto utrpení zmírnit.

3.3.1 Zvláštnosti ADL u židovských klientů

Klienti, kteří vyznávají židovské náboženství (nejčastěji ortodoxní) mají různé zvláštnosti a zvyklosti nebo z jiného úhlu pohledu je možno konstatovat, že se jedná o malé rituály při vykonávání ADL. Při mytí rukou před jídlem, při kterém je konzumován chléb, si vyznavač židovského náboženství umyje každou ruku třikrát pomocí malé konvičky se dvěma uchy, která se nazývá „natla“ (viz obrázek č. 5 v příloze). Tento zvyk dodržuje i ráno po probuzení. Styl oblékání můžeme zařadit mezi židovské zvyky a tradice. Příslušníci ortodoxního judaismu nosí po celý den pokrývku hlavy zvaná kipa. Dále nosí muži typický střapcový oděv, který se nazývá „talit“ (viz obr. č. 6 v příloze) a ženy, které jsou ve svazku

manželském si zakrývají své vlasy. Úpravu vlasů a vousů židé většinu roku nepraktikují. Muži praktikující židovství se holí a upravují své vousy a vlasy pouze za pomoci elektrického holicího strojku. Muži se dále neholí ani si nestříhají vlasy 3 týdny před půstem Tisha B'Av a během různě trvajících období mezi svátkem pesach a šavuot a 30 dní při truchlení nad blízkou osobou, která zemřela. Před jídlem nebo pitím se pronáší krátké požehnání během, kterých by neměl být klient vyrušován. Dalším specifikem je že židovský klient by neměl být ve zdravotnických zařízeních umístěn na pokoji, kde se nacházejí muži i ženy dohromady. (Jewish visiting, 2021)

3.4 Ergoterapie u židovských seniorů

Ergoterapie, u židovský seniorů je prováděna podobným způsobem jako u populace běžných seniorů. Je nutné však při ní brát v potaz zřetel na psychické a emoční nastavení jedince, například přistupovat ke klientovi více empaticky a brát ohled na momentální klientovo psychické rozpoložení.

Hlavním úkolem ergoterapeuta je u židovských seniorů podporovat soběstačnost a její zachování při vykovávání běžných denních činností. Klient by se měl plně zapojovat do terapie a společně s pomocí ergoterapeuta se zapojovat do procesu a plánování průběhu terapie. V rámci ergoterapie se zaměřuje terapeut na fyzickou i psychickou stránku klienta, soběstačnost, kognitivní funkce, zájmové aktivity, výběr a poradenství ohledně výběru kompenzačních pomůcek, poradenství ohledně bytové situace a úpravy domácího prostředí a v neposlední řadě i udržení nebo navázání sociálních kontaktů ve společnosti nebo v rámci rodiny. Při ergoterapii je možno také využít další specifické metody jako je například canisterapie, felinoterapie, arteterapie, muzikoterapie, taneční terapie, ... (Novotná, 2014) Ergoterapie může probíhat individuálně nebo skupinově.

S židovským klientem se může ergoterapeut setkat i v běžném domově pro seniory nebo v jiných zařízeních, kde se nachází ergoterapie. Důležité je židovskému klientovi nabídnout a popřípadě pomoci zprostředkovat kontakt s židovskou komunitou pomocí Židovské obce, která se nachází v blízkosti klientova bydliště nebo zařízení, kde momentálně senior žije.

Ergoterapie u židovských seniorů je specifická hlavně přístupem ergoterapeuta ke klientovi. Mezi židovským klientem a ergoterapeutem by měl být utvořený a postupem času vybudovaný důvěrný vztah. Ergoterapeut by měl být schopen se naladit na klientovo emoční

rozpoložení a plně respektovat jeho přání a potřeby, a to nejen z důvodu tím čím si klient například z první generace prošel.

Při své praxi v Domově sociální péče Hagibor jsem pochytila mnoho zajímavých poznatků ohledně ergoterapie prováděné s židovskými klienty. Jako specifikum této skupiny, které mě ohromilo jako první byl velký počet vysokoškolsky vzdělaných osob. Tento aspekt se nejmóvrazněji projevoval při tréninku kognitivních funkcí nebo paměti, kdy klienti věděli nespočet informací a různých zajímavostí. Byla jsem překvapena, jak jsou židovští klienti bystří, chytrí a jak mají rychlé myšlení na svůj věk. Obvyklý věk klientů v domově se pohyboval běžně v rozmezí 80 až 100 let. Jako studentka ergoterapie jsem měla možnost proniknout do židovské kultury. Fascinoval mě velký důraz na košer stravu a dodržování židovských svátků. Do doby, než jsem měla možnost docházet na praxi do DSP Hagibor jsem věděla o Židech pouze jen, že dodržují šabat jako den odpočinku a, že nesmí jíst vepřové maso. Překvapilo mě, že ale někteří senioři tyto zvyky nedodržovali, a to z toho důvodu, že kolikrát slavili křesťanské svátky se svými rodiči a tuto tradici si nesli dále. Vlastně nebyli nežili typický židovský styl života, ale pouze byli židovského původu. Dále mě překvapilo, jak mě jako mladé studentce vyprávěly své životní příběhy nebo své hrůzné zážitky z období druhé světové války. Když jsem byla první den na praxích byly mi poskytnuty k nahlédnutí biografie obyvatelů židovského domova pro seniory. Po přečtení několika z nich mě mrazilo v zádech. Tento pocit ještě více zesílil, když jsem se setkala s klientkou, která měla na svém předloktí vytetované číslo z Osvětimi a v průběhu terapie mi vyprávěla své osobní setkání s doktorem Mengelem. Toho popisovala jako příjemného, mladého a hezkého muže, který ale bohužel jedním mávnutím dokázal rozhodnout o následujícím osudu člověka. Vyprávění těchto historek a životních příběhů považuji na této skupině jako velké specifikum. Bohužel, tyto traumata se daly u některých jedinců opětovně vyvolat například při naléhání na klienta, aby dělal prováděnou činnost v rámci terapie správně. Naléhání nebo jakýkoliv nátlak dokázal znovuotevřít prožité trauma. Dle mých poznatků by ergoterapeut, který pracuje s židovskými klienty měl mít velkou empatii, pochopení a porozumění. Tito lidé prožili traumata, které si my nedovedeme ani představit.

Jako poslední poznatek, který bych chtěla uvést je, že mě velmi potěšilo, jakým způsobem se mnou komunikovali, jak samotní klienti, tak i ostatní zaměstnanci. Nebrali mě pouze jako studentku ale jako plnohodnotného ergoterapeuta. Z těchto poznatků vychází najevo jasné specifikum, že tito pracovníci a klienti musí mít velkou empatii a úctu ke vzdělávání jako takovému.

3.5 Specifika židovských seniorů

Židovští senioři mají několik specifíků, které se dají vyzorovat při práci ergoterapeuta. Ze sociálního hlediska se jedná o vyplácení válečných reparací a pobírání různých příspěvků na péči toto se týká zejména první generace. Příspěvky pobírají jak jednotlivé osoby, tak i židovské organizace. Mezi další specifika můžeme zařadit psaní životních příběhů.

3.5.1 Vyplácení válečných reparací

Židé, kteří prošli holocaustem mají nárok na vyplácení válečných reparací Nadačním fondem obětem holocaustu. Tento fond byl založen 31. 7. 2000 díky doporučení kombinované pracovní skupiny, která se zabývala redukcí některých majetkových újem způsobených obětem holocaustu. Komise pracovala pod vedením JUDR. Rychetského v období 1998 až 2002 a jejím hlavním cílem bylo studium historie perzekuce nacisty na židovské populaci a zejména zkonfiskování majetku z rasového důvodu. Díky podnětu, který dala Smíšená pracovní komise byl 20. 6. 2000 přijat zákon č. 212/2000 Sb., o zmírnění některých majetkových křivd způsobených holocaustem. Za účelem zmírnění majetkových újem, které byly způsobeny obětem holocaustu bylo rozhodnuto Poslaneckou sněmovnou České republiky 15. 9. 2000 na podaný návrh vlády o odeslání 300 miliónů Kč Nadačnímu fondu obětem holocaustu. Národní fond obětem holocaustu (dále jen NFOH) v období 2001 až 2005 spravoval program nazvaný „ODŠKODNĚNÍ“, pomocí tohoto programu odškodnil částkou 100 miliónů Kč osoby, kterým bylo v důsledku díky diskriminační rasové perzekuci v období okupace na území dnešní České republiky odebrán nacisty nemovitý majetek a platné restituční předpisy. NFOH se podílí každým rokem na těchto programech:

- Připomínka – vzdělávací a vzpomínkové projekty o holocaustu
- Obnova– rekonstrukce židovských památek v Čechách a na Moravě
- Budoucnost– vzdělávání v judaismu a rozvoj židovských komunit
- Péče – zdravotní, sociální a psychologická péče o oběti holocaustu a o druhou generaci (Federace židovských obcí, 2010)

3.5.2 Biografie

Senioři, kteří si prošli holocaustem často sepisují své životní příběhy a vydávají své autobiografie. Někteří čerpají ze svých deníků nebo zápisek, které si sepisovali

v koncentračních táborech nebo při ukrývání apod. Ergoterapeut se může, také aktivně zapojit do zpracování a sběru dat, které pak budou zpracovány jako klientova autografie.

3.5.3 Paměť národa

Jedná se o jednu nejrozsáhlejší sbírku v Evropě, která obsahuje vzpomínky mnoha pamětníků. Laické veřejnosti je tato sbírka přístupná online jako databáze pamětníků, kteří zažili události v průběhu 20. století. Paměť národa spravuje nezisková organizace Post Bellum („po válce“) s finanční podporou dárců ve spolupráci s Ústavem pro studium totalitních režimů a Českým rozhlasem. Pro dokumentaci a archivaci vzpomínek spolupracuje organizace s Českou televizí a mnoha dalšími partnery z celého světa. Pamětník, který v rámci Paměti národa publikuje je představen formou krátkého životopisu a dalšího autobiografického textu. Příběh pamětníka může obsahovat různé audio nahrávky, osobní fotografie, rukopisy, dokumenty, videa, ... Součástí paměti bývá i anglický překlad životopisu, videí a popisků fotografií. Příběhy pamětníků jsou publikovány dle etických novinářských norem, mezi ně patří přesnost, objektivnost, faktická pečlivost při zpracování příběhu a úcta k druhému člověku. (Paměť národa, 2021) Židé, které zažili šoa se rozhodli o utrpení s holocaustem vyprávět z důvodu prevence recidivy holocaustu.

3.5.4 Mezuzá

Při vstupu do židovského sociálního zařízení nebo do klientova bytu si můžeme zpozorovat nad vchodem připevněnou na zárubni dveří malou schránku (viz obr. č. 7 v příloze). Tato schránka se nazývá mezuzá a jsou v ní ukryté biblické texty. (Nosek a Damohorská, s. 169, 2010) Pokud by byl klient umístěn v běžném sociálním zařízení (domov seniorů) a chtěl by mít umístěnou mezuzu nad svými dveřmi, tak by mu mělo být vyhověno.

3.6 Nejčastější typy diagnóz židovských seniorů

Ergoterapeutka SB pracující v Domově sociální péče Hagibor (dále jen DSP Hagibor), který je jediný domov v České republice určený přednostně pro židovskou seniorskou populaci, udává jako nejčastěji se vyskytující onemocnění cévní mozkové příhody, morbus Parkinson, demence, traumata vyskytující se na horních končetinách nejčastěji v důsledku fraktur, revmatoidní artritidy, artrózy aj., traumata vyskytující se na dolních končetinách nejčastěji způsobené frakturami, artrózou nebo osteoporózou jako jsou totální endoprotézy kyčlí a kolen (TEP), cervikokapitální endoprotéza nejčastěji kyčle (CCEP) aj.

3.6.1 Náplň individuálních ergoterapeutických intervencí prováděných u klientů DSP Hagibor

Dle ergoterapeutky SB je náplní především nácvik soběstačnosti ve všedních denních činnostech (ADL) například mobilita na lůžku, různé druhy přesunů, hygiena a stravování, provádění prvků bazální stimulace u imobilních klientů, aplikace a využití nafukovacích dlah Urias, výběr vhodné kompenzační pomůcky včetně jejího nastavení a instruktaži o používání, poradenství v oblasti bytové situace a úpravy domácího prostředí, terapie horních končetin (HKK), která obsahuje udržení aktivní hybnosti nebo zvyšování pasivní hybnosti, zvýšení svalové síly, trénink jemné a hrubé motoriky, úchopových funkcí, obratnosti a koordinace HKK, trénink kognitivních, gnostických a fatických funkcí (například s využitím tabletu) a v rámci psychobiografické koncepce péče se také ergoterapeut věnuje sběru dat a práci s biografií klientů.

Při rehabilitaci kognitivních funkcí v DSP Hagibor se často terapeut zaměřuje na procvičení jednotlivých složek paměti. Mezi klienty jsou oblíbené kognitivní cvičení, které se zabývají procedurální pamětí a pamětí epizodickou. Cvičení na tyto druhy paměti jsou vedena do období dětských let klientů. V průběhu tréninku paměti, při provádění těchto cvičení je patrná jedno důležité specifikum. Jedná se o velmi výraznou citovou vazbu na osoby, které vystupují ve vyprávění. Jednotlivá osoba nebo osoby je nebo jsou v příběhu velmi detailně popsány. Klienti popisují při vyprávění detailně oděnění, mimiku, často si klienti vzpomínají na přené věty, které jim osoba řekla. Klienti se cítí při těchto cvičeních šťastně a přenášejí se zpět v čase pomocí svých myšlenek a dostávají se do času před prožitím holocaustu nebo určitého traumatu spojeného s druhou světovou válkou. Konec cvičení často bývá doprovázený tichem, z důvodu ponoření do vlastních myšlenek jejímž obsahem je osud postav z vyprávění. Myšlenky bývají často vyjádřeny i verbálně... (Siegelová, s. 3-4, 2013)

4 ŽIDOVSKÉ ORGANIZACE A ERGOTERAPIE

V České republice můžeme naleznout několik židovských organizací. Zejména se jedná o židovské obce, které sdružuje Federace židovských obcí. Mezi další židovské organizace patří Terezínská iniciativa, Sdružení židovských vojáků a odborářů, Česká unie židovské mládeže, ...

4.1 Federace židovských obcí

Federace židovských obcí (dále jen FŽO), je nejvyšším orgánem, který sdružuje všechny židovské obce v České republice. FŽO zastupuje a prezentuje židovskou společnost jak v českých orgánech a institucích tak i v zahraničních věcech. Členové FŽO jsou nejen židovské obce ale také různé židovské organizace a spolky jako například Terezínská iniciativa, sdružení bývalých vězňů nacistických koncentračních táborů, Unie židovské mládeže, sportovní oddíl Hakoach a mnoho dalších. Jednotlivé Židovské obce (dále jen ŽO) jsou zastoupeny v Radě FŽO zvolenými zástupci podle počtu členů v ŽO a židovské organizace jsou zastoupeny předsedy jednotlivých spolků. (Federace židovských obcí v ČR, 2010)

4.2 Židovské obce v České republice

V České republice se nachází celkem 10 židovských obcí, a to jak v Čechách, tak i na Moravě. V současnosti se ŽO nejčastěji vyskytují v krajských a okresních městech. Nalezneme je tedy tak v Děčíně, Karlových Varech, Liberci, Olomouci, Ostravě, Plzni, Praze, Teplicích a v Ústí nad Labem. Celkově v ŽO v České republice je registrováno přibližně tři tisíce členů. (Federace židovských obcí v ČR, 2010)

Židovská obec (ŽO) sdružuje osoby se stejným židovským náboženským vyznáním, nebo osoby židovského původu nebo národnosti. Cílem židovské obce je zejména udržovat české židovské tradice, náboženství a kulturu a zároveň i přispívat k možnosti zajištění zdravotních a sociálních potřeb členů ŽO. (Židovská obec v Praze, 2021)

4.3 Židovské zařízení a oddělení poskytující ergoterapii

Největším poskytovatelem zdravotnických a sociálních služeb pro židovské klienty a pacienty v České republice je Židovská obec v Praze. Židovská obec v Praze zřizuje dva domovy pro seniory, sociální oddělení, domácí komplexní péči a půjčovnu kompenzačních pomůcek.

4.3.1 Domov sociální péče Hagibor

Domov sociální péče Hagibor (dále jen DSP Hagibor) je jediné sociální zařízení v České republice, které je určeno pro seniory, kteří si prošli šoa neboli holocaustem (viz obrázek č. 8 a 9 v příloze). Nachází se v Praze v městské části Vinohrady nedaleko rádiové vysílací stanice Svobodná Evropa. (Židovská obec v Praze, 2021)

Zařízení poskytuje klidné ubytovací zázemí, ošetrovatelskou a sociální službu, nabídku košer stravování, skupinové a individuální aktivity a sociálně-terapeutické služby. Ke každému klientovi je v zařízení přistupováno individuálně a je brán velký důraz na lidskou důstojnost, a to zejména v nepříznivých životních situacích. Klientům je v DSP Hagibor poskytována široká nabídka služeb z fyzioterapie a ergoterapie, tyto služby jsou buď hrazené ze zdravotního pojištění (podle smluv zřízených s pojišťovny) nebo dle individuálního ceníku rehabilitačních služeb. (Židovská obec v Praze, 2021)

Kapacita ubytovacího zařízení je 47 lůžek, pokoje jsou buďto dvoulůžkové nebo jednolůžkové. Ubytovací část je oddělena hlavní budovy, kde se nachází jídelna, ergoterapie, fyzioterapie, školka Bejachad, arteterapie, knihovna aj. (Židovská obec v Praze, 2021)

Další službou, kterou nabízí DSP Hagibor je odlehčovací služba. Tato služba je určena pro seniory, kteří mají sníženou soběstačnost, a péče je jim poskytována v jejich domácím prostředí. Odlehčovací služba jim nabízí možnost krátkodobého pobytu (max. 3 měsíce) v DSP Hagibor a možnost odpočinku pečujícími osobami seniora. Kapacita odlehčovací služby je 10 lůžek. Klient se po třech měsících strávené v této službě vrací do svého přirozeného domácího prostředí. (Židovská obec v Praze, 2021)

Poslední nabídkou služby, kterou DSP Hagibor poskytuje je denní stacionář. Denní stacionář je ambulantní služba, která je poskytována klientovi každý všední den od 8 hodin dopoledne do 16 hodin odpoledne, je určena pro seniory, kteří potřebují pomoc druhé osoby během dne a trpí malou mírou ztráty soběstačnosti. Cílem je co nejdéle udržet klienta v jeho domácím prostředí, zabránit ztrátě soběstačnosti a zamezit společenské izolaci. Služba je opět poskytována se zvláštním ohledem na osoby, které se staly obětmi holocaustu a dodržují židovské zvyky a tradice. (Židovská obec v Praze, 2021)

Třígenerační komunitní centrum (dále jen TKC) bylo založeno v roce 2009 v DSP Hagibor. Hlavním jeho cílem je posílení vazeb napříč generacemi a posílení židovské komunity v oblasti Židovské obce. Do TKC se zapojují jak rodiny, tak i jednotlivci,

podporují se tak mezigenerační vztahy a schopnost vzájemné komunikace. Nejdůležitějším aspektem TKC je vzájemné obohacování a sdílení zkušeností. Společně se pořádají různé výlety jak po Praze, tak i mimo ni například do přírody, anebo se slaví společně různé židovské svátky. Do těchto různých aktivit jsou zapojeny děti z pražských židovských škol a školek. (Židovská obec v Praze, 2021)

4.3.2 Dům s pečovatelskou službou – Pension Charlese Jordana

Pension Charlese Jordana, jehož zřizovatelem je ŽOP se nachází v pražské městské části Holešovice. Jedná se o dům s pečovatelskou službou, ve kterém je celkem 28 garsoniérových bytů, z toho je celkem 26 bytů pro jednu osobu a zbylé dva byty jsou pro dvě osoby. Součástí garsoniér je předsíň, koupelna se sprchovým koutem a vlastní toaleta. Ve společných prostorách v penzionu se nachází společenská místnost, společná koupelna, kde je umístěna pračka a víceúčelová tělocvična. Klienti si mohou zažádat o další služby poskytované penzionem například o pomoc při domácích pracích, osobní hygieně nebo při nakupování a zajištění stravy, doprovod k lékaři nebo na úřady apod. (Custodium, 2021)

4.3.3 Sociální oddělení Židovské obce v Praze

Sociální oddělení zřízené Židovskou obcí v Praze poskytuje pečovatelskou službu a sociálně aktivizační služby pro seniory a pro lidi trpící zdravotním handicapem. Dříve byl součástí sociálního oddělení ergoterapeut, bohužel tato pozice byla před několika lety zrušena.

Sociálně aktivizační služba (dále jen SAS) je určena pro seniory a osoby, kteří trpí různým zdravotním znevýhodněním, které se ocitnou ve složité sociální situaci a potřebují udržet kontakt se svým okolním prostředím a udržet se v dobré fyzické, tak i psychické kondici. Služba je poskytována v domácím prostředí klienta ale i v různých objektech ŽOP. U seniorů je hlavním cílem udržení soběstačnosti, dobré fyzické kondice a aktivního života jedince. U klientů se zdravotním postižením je hlavním cílem možnost pracovního uplatnění na trhu práce a možnost zapojení do kulturního a společenského života. Těmito cíli se sociální oddělení snaží preventivně předejít u klienta pocitům osamění a desocializaci. Celková kapacita ambulantní i terénní formy je 240 klientů. SAS je provozována od 8 hodin ráno do 16 hodin odpoledne a jejími členy jsou finanční ředitelka, vedoucí pracovnice, psychoterapeut, sociální pracovnice, sociálně aktivizační pracovníci, pracovní asistenti, zahraniční dobrovolníci.

SAS v rámci terapií využívá:

1. Trénink myšlení pomocí Feursteinova metoda instrumentálního obohacování (FIE)
2. Trénink paměti a kognitivních funkcí a duševní hygieny a pozitivního přístupu k životu
3. Skupinové nebo individuální tréninky či cvičení
4. Sociální aktivizaci v oblasti práce
5. Poradenství ohledně sociálních služeb a sociální sféry
6. Pomoc při zajištění zdravotnických a sociálních služeb, při vyřizování klientovo úředních záležitostí, doprovody na různá jednání s institucemi
7. Výlety, procházky, turistické a rekondiční pobyty
8. Individuální fyzioterapie a psychoterapie (Židovská obec v Praze, 2021)

4.3.3.1 Základní sociální poradenství

Služba základního sociálního poradenství poskytuje klientovi poradenství ohledně jeho nepříznivé situace. Poskytuje mu informace a různé rady ohledně klientovi nepříznivé situace, pomáhá klientovi se zřízením sociálního kontaktu s okolním prostředím, terapeutických činnostech a prosazováním práv a zájmu. (Židovská obec v Praze, 2021)

4.3.3.2 Osobní asistence – sociální služby

Osobní asistence, je služba, která pomáhá klientovi se zvládnutím ADL, zejména především personálních ADL (pADL) při nich se provádí trénink a edukace klienta v osobní hygieně, oblékání, obsluze WC, přípravy stravy aj., ale také i v instrumentálních ADL (iADL) jako je péče o domácnost mezi, kterou můžeme zařadit úklid, nakupování, užívání léků aj. Opět tato služba pomáhá se zprostředkováním kontaktu s okolním prostředím a prosazováním práv a zájmů klienta. (Židovská obec v Praze, 2021)

4.3.4 Ergoterapie

Dle doporučení ošetřujícího lékaře, hlavní sestry, sociální pracovnice nebo ergoterapeutky může být klientovi doporučena ergoterapie. Po doporučení navštíví ergoterapeutka klienta v jeho domácím prostředí nebo v instituci, ve které se momentálně nachází (nemocnice, pobytová sociální péče nebo domov pro seniory), kde provede vstupní

ergoterapeutické vyšetření a podle jeho výsledku navrhne plán terapie. Může tak navrhnout individuální nebo skupinovou ergoterapii, poradenství, kompenzační pomůcky a další. (Židovská obec v Praze, 2021)

4.3.5 Komplexní domácí péče Ezra

Komplexní domácí péče Ezra, druh sociální služby, kterou zřizuje Židovská obec Praha, jedná se o nestátní zdravotnické zařízení, které poskytuje registrovanou terénní službu Osobní asistence. Uživatelé těchto služeb mohou využívat spojenou formu jak zdravotnické, tak sociální péče ve svém domácím prostředí dle svých individuálních potřeb. Tyto služby jsou poskytovány klientům, kteří trpí sníženou soběstačností například z důvodu věku, chronického onemocnění, úrazu, zdravotního handicapu atd. Mezi hlavní cílovou skupinu této služby patří lidé mezi 65 a 80 lety, tj. mladší senioři a starší senioři, lidé starší 80 let. Tyto služby jsou poskytovány klientovi v přirozeném domácím prostředí při běžných denních činnostech a v případě potřeby je brát také zřetel na potřeby osob, které přežily holocaust. (Židovská obec v Praze, 2021)

4.3.5.1 Projekty Komplexní domácí péče Ezra

Komplexní domácí péče Ezra (dále jen KDP Ezra) se účastní mnoha zajímavých projektů. Dne 25. 10. 2018 se konala v Kaiserštejnském paláci v Praze pod záštitou ministryně práce a sociálních věcí Dipl.-Pol. Jany Maláčové Msc. mezinárodní konference na téma „Péče o seniory – inspirujte se!“. Tato konference byla určena pro odbornou veřejnost a uskutečnila se 15. výročí založení KDP Ezra. Hlavním mottem této konference je věta „Od zítra začnu a vím jak!“. Naplní konference byly zejména přednášky a workshopy, jejichž obsahem bylo měnit zažité postupy v péči a měnit úhly pohledů na sociální péči. (Židovská obec v Praze, 2021)

Projekt Podpora a praktické vzdělávání pečujících byl podpořen v roce 2016 a 2017 Magistrátem hlavního města Prahy. Cílem projektu je pomoc pečujícím osobám, které se starají o seniory. Pečujícím poskytují pracovníci KDP Ezra různé rady a informace ohledně péče o seniory, pomáhají se pečující osobě orientovat ve věcech ohledně péče například z pohledu ergoterapeuta výběru kompenzačních pomůcek nebo úpravu domácího prostředí, ... V tomto projektu jsou zapojeny sociální pracovníci, ergoterapeutky, psycholog a hlavní sestra. (Židovská obec v Praze, 2021)

V roce 2017 se realizoval projekt „Čteme seniorům“, který byl podpořen Magistrátem hlavního města Prahy, Nadací Antonika a Výborem dobré vůle – Nadací Olgy

Havlové. Díky důrazu na vzdělání u židovských jedinců a častému čtení knih v produktivním věku klientů tak vznikl tento projekt. Díky výskytu nejčastějších zrakových poruch u klientů a neschopnosti se vzdělávat a číst, vznikl zájem o předčítání tak i nápad na projekt. Seniorům předčítají žáci z osloveného gymnázia Lauderových škol, ti docházejí dle potřeby za seniory a předčítají jim jejich oblíbenou literaturu. Pomocí tohoto projektu dochází také k sblížení obou generací. (Židovská obec v Praze, 2021)

Pro ergoterapeuty nejvíce zajímavým projektem je projekt nazvaný „Tablety seniorům“, který byl podpořen nadací ČEZ. Seniorům byli pořízeny tablety a sociální pracovníci edukovali seniory, jak pracovat s tabletem, jak je možné například si vyhledat na tabletu na internetu různé informace a různé formuláře a žádosti. Seniorům bylo ukázáno, jak objednávat různé věci přes internet například léky a potraviny a možnost využití různých služeb, které lze realizovat pomocí internetu (psaní emailů, ovládání internetového bankovníctví a komunikaci pomocí aplikace Skype a WhatsApp). Ergoterapeutky využily tablety na trénink kognitivních funkcí, zejména k tréninku krátkodobé a dlouhodobé paměti pomocí různých tréninkových a výukových aplikací a her. Dále se také tablet dá při ergoterapii využít pro trénink soustředění a pozornosti, cílených pohybů, grafomotoriky a muzikoterapii. Tablet je možno využít i jako kompenzační pomůcky pro čtení například pro zvětšení textu nebo změny kontrastu a jasu. Jako poslední možnost využití tabletu je nácvik koordinace pohybu horní končetiny a nácviku koordinace oko – ruka, díky zabudovanému polohovému čidlu. (Židovská obec v Praze, 2021)

4.3.6 Půjčovna kompenzačních pomůcek Ezry

Kompenzační pomůcky se zapůjčují klientům díky půjčovně Ezry na základě vyšetření a doporučení ergoterapeutky. Hlavním cílem půjčovny je možnost nejvhodnějšího výběru a možnosti vyzkoušení pomůcky pro individuální potřeby klienta. (Židovská obec v Praze, 2021)

4.4 Organizace, které pomáhají s porozuměním holocaustu

V rámci možnosti vzdělávání ergoterapeuta ohledně problematiky péče o židovského seniora, který si prošel holocaustem nebo se na klienta přeneslo trauma pomocí mezigeneračního přenosu. V této kapitole zmiňuji dvě organizace, které se věnují edukaci právě těchto pracovníků, kteří pracují s židovskými klienty.

4.4.1 Rafael institut

Institut Rafael jsem se rozhodla zmínit ve své práci z důvodu spojování pomáhajících povolání a psychoterapeutů, kteří mají společný profesní záměr o prevenci a léčbu psychického traumatu, do které spadá i mezigenerační přenos traumatu. Díky podkladu získaného praxí Rafael institut (dále jen RI) poskytuje a šíří dále své zkušenosti mezi odbornou ale i laickou veřejnost pomocí Komplexního edukačního programu a periodických přednášek včetně diskusí, publikováním a vydáváním odborných článků a knih, nabídky odborné psychoterapeutické pomoci a dalších poučných a vzdělávacích akcí. Důležitým specifickým RI je úzká spolupráce a navázání na Chartu 77 a zájem o globální události a dění. Periodická Kontinuální edukace prováděná společně se spolkem IRENE je důkazem zájmu a zprostředkovává kontakt a diskusi s veřejností. (Rafael institut, 2020)

4.4.2 Spolek IRENE

Spolek IRENE je nezisková organizace, jejíž hlavním cílem je podporovat vytváření míru mezi jednotlivými skupinami a pomáhat porozumění následkům traumatu způsobených zejména holocaustem. Jméno Irene v překladu do češtiny znamená „mír“. Spolek nese jméno na počest Irene Bloomfield, která byla psychoterapeutka a skupinová analytička. (Spolek IRENE)

PRAKTICKÁ ČÁST

5 CÍL PRÁCE

Cílem mé bakalářské práce je poukázat na specifika ergoterapeutických terapií prováděných s židovskými klienty a poukázat čím je tento přístup specifický z pohledu ergoterapeuta.

6 VÝZKUMNÉ OTÁZKY

Pro svoji empirickou část bakalářské práce jsem si položila tyto následující výzkumné otázky:

- **Jak probíhá ergoterapie prováděná u židovského klienta?**
- **Čím je ergoterapie u židovských klientů specifická?**

7 METODIKA

V rámci prováděného výzkumu mé bakalářské práce, který byl zaměřen na specifika ergoterapie u židovských klientů jsem zvolila kvalitativní metodu výzkumu. Díky mému úsudku jsem zvolila tuto metodu z důvodu zachycení důležitých informací, pomocí polostrukturovaného rozhovoru.

7.1 Technika sběru dat

Výzkum, který byl prováděn v rámci vypracování empirické části bakalářské práce na téma Specifika ergoterapie u židovských klientů. Studie byla prováděná kvalitativní metodou, polostrukturovaným rozhovorem. Za kvalitativní metodu výzkumu je považována metoda, která vede svým průběhem k poznávání a průzkumu daného tématu k porozumění dané problematiky. (Hendl, s. 46, 2016)

Jako techniku sběru dat jsem si pro svou empirickou část zvolila polostrukturovaný rozhovor s ergoterapeutkami, kteří pracovali se židovskými klienty. Tuto kvalitativní metodu jsem zvolila z důvodu zachycení co nejvíce důležitých a podstatných informací ohledně dané problematiky.

Otázky k polostrukturovanému rozhovoru jsem měla předem připravené (viz Příloha 1) a účastníkům rozhovoru jsem je pokládala během rozhovoru v různém pořadí. Otázky jsem vytvářela v důsledku cíle své bakalářské práce. Pomocí prvních několika otázek jsem se chtěla dozvědět od respondentů základní informace o jejich vzdělání a jejich zkušenosti s prací s židovskými klienty, následně jsem se chtěla dotázat také na to, s jakou skupinou klientů pracují v současnosti. Věděla jsem, že hlavní otázku, kterou musím vytvořit se musí zabývat specifiky ergoterapie prováděné u židovských klientů. Dále jsem se chtěla poukázat, zdali klienti dodržují typické židovské svátky. Na poslední okruh z dané problematiky, na který jsem se chtěla respondentek dotázat, zdali existují další specifická zařízení pro židovské klienty v ČR.

Celkem jsem měla připravené k rozhovoru 5 otázek. První dvě otázky se zaměřovaly na obecné informace o ergoterapeutovi. Pomocí třetí otázky se dotazuji, zdali klienti dodržují židovské svátky. Předposlední otázka se zaměřuje na osobní respondentův názor, zdali je se domnívá, že péče o židovského klienta je specifická. Pomocí poslední otázky se snažím zjistit, zdali ergoterapeut zná další zařízení, kde je poskytována specifická péče židovským klientům.

8 CHARAKTERISTIKA SLEDOVANÉHO SOUBORU

V rámci vypracování své bakalářské práce jsem oslovila celkem 8 respondentek. Celkem bylo provedeno celkem 6 rozhovorů. Dvě respondentky mi rozhovor odmítly. Tři rozhovory proběhly s ergoterapeutkami, které dříve pracovali s židovskými klienty konkrétně se seniory, jeden rozhovor proběhl s ergoterapeutkou, která pracuje pod židovskou organizací Chavrusa v USA a poslední dva rozhovory byli provedeny se sociálními pracovníci, které pracovali s židovskými seniory jako aktivizační pracovníci. Rozhovory se sociálními pracovníci ale v práci nebyly použity z toho důvodu, protože cílem mé empirické části práce byl pohled na problematiku specifika ergoterapie u židovských klientů z pohledu ergoterapeuta. Jedna z těchto sociálních pracovníc vyznává židovskou víru a je bývalou manželkou rabína.

Při výběru respondentů jsem se primárně zaměřovala na ergoterapeuty, kteří nyní pracují se židovskými klienty. Bohužel se mi toto nepovedlo, proto jsem kontaktovala ergoterapeutku, která dříve se židovskými klienty pracovala. Dále jsem postupovala získávání výzkumných vzorků pomocí metody nazvané „sněhová koule – Snowball sampling“. Tato metoda je určena k získání nových výzkumných vzorků v mém případě respondentů, která pracuje na základě procesu postupného nominování dalších osob se společnými zkušenostmi nebo aspekty. (Hartnollt et al., s. 19, 2003) Pomocí prvních rozhovorů jsem tak získala kontakty na další respondenty, se kterými bych mohla, provést rozhovory.

9 REALIZACE KVALITATIVNÍHO VÝZKUMU

Realizace kvalitativního výzkumu probíhala od poloviny ledna do konce března roku 2021. V tomto období byly provedeny rozhovory, dále přepsány, kódovány a vyhodnoceny.

9.1 Rozhovory

Jak jsem již zmínila v kapitole 7.1 technika sběru dat pro svoji výzkumnou část jsem zvolila polostrukturovaný rozhovor. Výhodou využití této metody byla pro mě možnost reagovat na respondenta a možnost využití respondentových specifík a samozřejmě i flexibility. Nevýhodou polostrukturovaného rozhovoru byla časová a psychická náročnost. V průběhu rozhovoru jsem se také respondentek doptávala na různé otázky, které vyplynuly v průběhu probíraného tématu. Rozhovory byly prováděné pomocí telefonického hovoru, který byl nahráván. Po ukončení rozhovoru byla nahrávka přepsána, zakódována a poté odstraněna. Každý ergoterapeut, který poskytl rozhovor podepsal před domluveným termínem rozhovoru informovaný souhlas se zpracováním rozhovoru pro účely vypracování bakalářské práce a před zahájením telefonického rozhovoru jsem se každé respondentky, dotázala, zdali ji nevadí, že rozhovor bude nahráván a poté použit jako výzkumný vzorek pro empirickou část mé bakalářské práce. Tím jsem je respondentky ujistila, že informace budou použity pouze pro vypracování praktické části bakalářské práce a jejich osoby budou anonymizovány pomocí pseudonymu. Pomocí sdělení etických informací ohledně ochrany osobních dat se mi podařilo získat důvěru respondentek. Podepsané informované souhlasy nejsou veřejně dostupné, jsou založeny. Poté už proběhl samotný rozhovor.

9.1.1 Kódování rozhovorů

Pojem kódování označuje základní analytickou techniku, která je podstatou etablované teorie. (Kutnohorská, s. 66, 2006) Po dokončení rozhovorů jsem si nahrávky rozhovorů přepsala, vytiskla a následovně analyzovala pomocí otevřeného kódování. Dle Strausse je otevřené kódování určitá část analýzy, která se zabývá označováním (například barvami, podtrháváním, ...) a kategorizací jednotlivých odpovědí a pojmů získaných při rozhovoru. Tato analýza je prováděna pečlivým studiem získaných výzkumných vzorků. V průběhu otevřeného kódování jsou údaje rozčleněny do samostatných kapitol a jsou pečlivě studovány. Pomocí porovnávání jednotlivých odpovědí ze stejné kategorie jsou zjištěny podobnosti a rozdíly.

Pomocí otevřeného kódování jsem si ve vytištěných rozhovorech barevně označila opakující se jevy. Následně jsem kolem opakujících jevů uskupila pojmy, které s daným jevem nějakým způsobem souvisely, tím mi vznikly různé kategorie

Po otevřeném kódování jsem vytvořila 6 kategorií. V rámci jednotlivých kategorií jsem použila přímé citace z rozhovorů, které se přímo vztahují k dané kategorii a tématu.

9.1.2 Interpretace rozhovorů

V tomto oddílu jsou uvedené interpretace provedených rozhovorů.

Respondentka č. 1

Respondentka č. 1 pracovala jako ergoterapeutka v domově pro seniory Charlese Jordana v Praze celkem 2 roky. Respondentka č. 1 má vystudovaný bakalářský obor ergoterapie na 1. lékařské fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Nyní již se židovskými seniory nepracuje. V současné době pracuje na adiktologii.

Interpretace analyzovaného rozhovoru č. 1:

Respondentka zmínila v průběhu rozhovoru několik aspektů, které specifikují židovské seniory a tím je tedy odlišují od běžných seniorů. První dvě specifika, které respondentka uvedla u této skupiny je, že každý senior ovládal minimálně pět jazyků a měl rodinu po celém světě. Tyto specifika se promítaly do všech aktivit prováděných v rámci ergoterapie ať už to byly aktivity skupinové nebo individuální, které se zaměřovaly od tréninku kognitivních funkcí až po aktivity všedního denního života. Dalšími specifiky, které respondentka uvedla byli, že židovští senioři jsou z jejího pohledu mentálně vyspělejší a chytřejší než průměrní senioři a toto jejich životní krédo prostupuje celým jejich životem. Židovští senioři mají obrovsky zajímavý život z toho pohledu, čím si prošli nebo zažili. Specifikem, které se výrazně prolíná do ergoterapie je styl života židovských seniorů, někteří jedinci z této skupiny nebyli zvyklí například vařit z toho důvodu, že s nimi žila služka a tuto činnost za ně vykonávala, proto je nutné na toto specifikum brát zřetel, protože se promítá do aktivit všedního denního života. Zajímavým specifikem byla reminescenční terapie, při níž klienti ukazovali fotografie z koncentračních táborů. Respondentka mimo jiné zmínila, že velkou výhodou bylo, že zřizovatel domova měl k dispozici mnoho grantů z celého světa. Toto specifikum se v rámci ergoterapie uplatňovalo, tak že když klient potřeboval nějakou kompenzační pomůcku, tak klientovi byla potřebná pomůcka pořízena.

Ergoterapeut měl díky těmto grantům možnost využívání, popřípadě pořízení mnoha pomůcek. Klienti dle respondentky č. 1 nedodržovali striktně ve většině případů košer stravu a terapie byly zaměřeny na židovské svátky v rámci kreativních technik a při vaření se pekly například Hamanovy uši. Respondentka č. 1 uvádí KDP Ezru jako další specifické oddělení, kde je zřízena ergoterapie a dále uvádí Židovské obce, ale nemůže s jistotou říci, zda je v nich zřízena ergoterapie.

Respondentka č. 2

Respondentka č. 2 má dlouholeté zkušenosti s ergoterapií prováděnou s židovskými seniory. Čtyři roky pracovala jako ergoterapeutka v židovském domově pro seniory a poté šest let jako ergoterapeut v terénních službách, které byly zřízeny židovskou obcí. Nyní už se židovskými seniory nepracuje ale je s nimi stále v kontaktu. Respondentka č. 2 má vystudovaný bakalářský obor ergoterapie na 1. lékařské fakultě Univerzity Karlovy v Praze. V současné době pracuje s pacienty se získaným poškozením mozku.

Interpretace analyzovaného rozhovoru č. 2:

Dle názoru respondentky č. 2 je ergoterapie u židovských seniorů rozhodně specifická. Židovští senioři, kteří prošli druhou světovou válkou mají podle respondentky č. 2 „něco navíc“, ale nedovede přesně určit co mají navíc. Při rozhovorech s židovskými klienty se ergoterapeut často dostane k tématu války nebo koncentračnímu táboru. Každý ergoterapeut, který pracuje s židovskými klienty se musí v průběhu své práce seznámit s židovstvím jako takovým nebo alespoň jeho minimem. Židovským klientům nemůže ergoterapeut vnucovat v rámci terapií slavení křesťanských svátků, pokud je neslaví, v tomto případě je nutné respektovat židovskou kulturu a styl života a ergoterapeut by měl obsah terapie tomuto přizpůsobit. Specifikem, které zmiňuje respondentka č. 2 je péče o ortodoxního židovského seniora. Tito muži se nepřejí, aby na ně sahala žena v době menstruace, protože je nečistá. Toto specifikum je nutné v rámci terapie také zohlednit s terapií tomu přizpůsobit. Dalším specifikem, byl šabat neboli den odpočinku v tento den mají Židé předepsáno, co smějí a nesmějí dělat. Dle názoru respondentky č. 2 je náplň práce ergoterapeuta všude totožná, pouze se u této skupiny je více přizpůsobená židovským klientům ale její náplní je stále soběstačnost a výběr kompenzačních pomůcek. Každý z židovských klientů, který zažil druhou světovou válku si v sobě nese nějaké trauma a dané trauma ho celoživotně nějakým způsobem ovlivňuje, toto lze u této skupiny také považovat za specifikum. Respondentka č. 2 se dotazovala primárně na Židovské obci, zdali se nachází

na území České republiky další zařízení určené pouze pro židovské klienty a na tuto otázku ji bylo odpovězeno, že se domnívají že žádné další pobytové sociální zařízení se v ČR nenachází, kromě DSP Hagibor. V Židovské obci v Brně mají pro seniory zřízený komunitní seniorský klub a podobně to má i Židovská obec v Plzni a v Karlových Varech ale nenachází se ta vyloženě pobytové sociální zařízení.

Respondentka č. 3:

Respondentka č. 3 pracovala v denním centru v domově pro seniory Charlese Jordana a poté v DSP Hagibor celkem 2 a půl roku. Respondentka č. 3 má vystudovaný bakalářský obor ergoterapie na 1. lékařské fakultě Univerzity Karlovy v Praze. V současné době pracuje jako ergoterapeut v nemocnici.

Interpretace analyzovaného rozhovoru č. 3:

Podle respondentky č. 3 je ergoterapie u židovských seniorů specifická. Hlavním specifikem je prožití druhé světové války u první generace u následujících přenosem traumatu. Velká část těchto jedinců se s tímto traumatem nevyrovnala. Mnoho těchto jedinců prožili velkou část svého života v emigraci. Díky emigraci pak tyto lidé poznali a zcestovali mnoho zemí a měli možnost a naučili se mnoho světových jazyků. Jejich specifikem bylo, že uměli mnoho jazyků. Jako další specifikum uvádí respondentka č. 3 možnost využívání služby. Toto specifikum se odráželo například při skupinovém vaření, kdy se židovské seniory nechtěli moc zapojovat. Poslední specifikum, které respondentka č. 3 zmiňuje je rozdíl při provádění tréninku paměti a kognitivních funkcí, a tyto tréninky byla vyžadována mnohonásobně větší časová příprava z důvodu připravení si mnoha informací z toho důvodu, že židovští klienti byli hodně vzdělaní a znalí. Židovské zvyky a tradice a způsob života podle respondentky č. 3 ve většině případů klienti nedodržovali a pokud je dodržovali, dodržovala je pouze menšina obyvatel domova. Klienti tyto zvyky nedodržovali, protože je nedrželi celý život. V rámci denního centra se slavili se židovské svátky slavily. O dalším specifickém zařízení, které by bylo určené pro židovskou klientelu v ČR respondentka č. 3 neví, protože pak v této komunitě přestala pracovat.

Respondentka č. 4

Respondentka č. 4 dosáhla nejvyššího stupně vzdělání v ergoterapii, má tedy vystudovaný post-profesionální doktorát v oblasti ergoterapie. Dříve pracovala 10 let s židovskými pediatrickými pacienty v různých prostředích a s pacienty, kteří, dosáhly

čerstvě plnoletosti a trpěly poruchou autistického spektra. V současné době pracuje jako odborný asistent na univerzitě v New Yorku.

Interpretace analyzovaného rozhovoru č. 4:

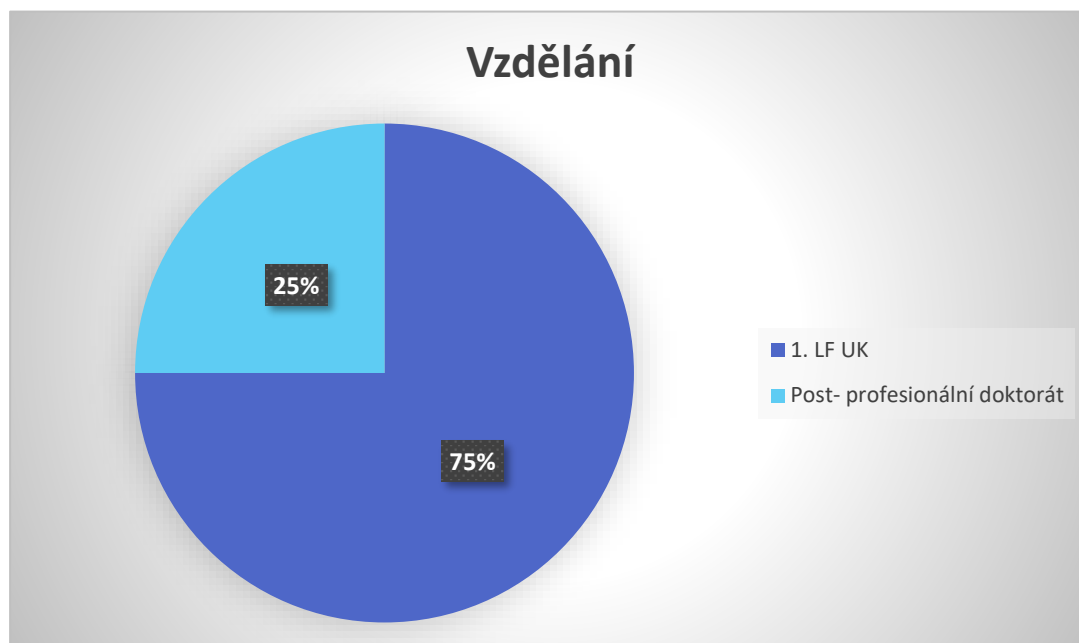
Pro respondentku č. 4 je prováděná ergoterapie u všech typů skupin stejná, liší se pouze v nutnosti kulturní pokory, kladení správně položených otázek a respektování jak klienta samotného, tak i jeho židovského vyznání. Dále se respondentka č. 4 odpověděla, že klienti vyznávali nejhlavnější židovské svátky a také, že v rámci nynějšího zaměstnání se pomocí vzdělávacího programu budoucí ergoterapeuti učí o možnosti využití svátků v rámci terapie. Podle odpovědi respondentky č. 4 můžeme nalézt instituce určené pro židovské klienty po celém světě, nejvíce jich samozřejmě můžeme nalézt v Izraeli.

9.1.2.1 Kategorie

- Kategorie č. 1: **Pohlaví a vzdělání**

Všichni dotazovaní ergoterapeuti byly ženy. Tři ze čtyř dotazovaný ergoterapeutek mají vystudovaný stejný obor ergoterapie na 1. lékařské fakultě Univerzity Karlovi. Jedna respondentka dosáhla nejvyššího stupně vzdělání v ergoterapii v zahraničí. V současné době žádná ergoterapeutka z dotazovaných už se židovskými seniory nepracuje.

Graf 1 Vzdělání

Zdroj: *Vlastní*

- Kategorie č. 2: **Pracovní zkušenosti s židovskými klienty**

Největší zkušenosti s prací jako ergoterapeutka se židovskými klienty má respondentka č. 2. a č. 4 (10 let). Naopak nejkratší dobu s klienty pracovaly respondentky č.3 (2,5 roku) a respondentka č. 1 (2 roky).

Graf 2 Počet let práce s židovskými klienty

Zdroj: *Vlastní*

- Kategorie č. 3: **Specifika**

Tři ze čtyř respondentek se shodly, že ergoterapie u židovských klientů je specifická. Jako specifika ergoterapie konkrétně u židovských seniorů uvedly tři respondentky ovládnutí přibližně tří až čtyř jazyků, rozptýlení rodiny po celém světě, mentální vyspělost seniorů, vzdělanost a časté využívání služek pro všední denní potřeby například pro vaření. „...v dnešní době si člověk nedovede představit, že by s ním žila služka 24 hodin denně, oni ji měli běžně.“ uvádí respondentka č. 1. Dále respondentka č.1 uvádí specifikum z jejího pohledu pobírání grantů z celého světa Židovskou obcí. „... peníze byli téměř na cokoli samozřejmě v rozumné míře. Pokud klienti potřebovali jakoukoliv kompenzační pomůcku tak jim z peněz získaných granty byla pořízena.“ Nutný je u těchto seniorů respekt nejen z důvodu stáří ale i k osobě samotné už jenom z toho důvodu čím si první generace prošla. Ergoterapie je specifická u židovských klientů jejich životním stylem, kulturou a svátky.

Respondentka č. 2 zmiňuje dle jejího názoru další specifika. Každý židovský klient si v sobě nese následek traumatu ať už způsobený traumatem přímým nebo přeneseným. Každý klient si nese nějaké životní trauma a své životní hodnoty. Ergoterapeut a každý pracovník, který pracuje s židovskými klienty by měl znát alespoň židovské minimum. Specifická ergoterapeutická péče je o ortodoxního žida. „Žena je v době menstruace nečistá podle judaismu a na muže nesahá, pokud byl tedy klient ortodoxní alespoň částečně se toto respektoval, což samozřejmě při vykonávání ergoterapie je problematické. Terapie tomu tak musí být přizpůsobená.“ S žádnou jinou skupinou se při terapii nedostane ergoterapeut k tématu spojené s druhou světovou válkou. Respondentka č. 2 uvedla „Práce ergoterapeuta je všude asi stejná, stále se ergoterapeut zabývá soběstačností, kompenzačními pomůckami, a pacientem samotným.“ Podle respondentky č. 2 byl také specifický rozdíl mezi generací první a druhou. Jedinci z druhé generace trpěli spousty zdravotními i psychickými problémy, odnesli to tak tedy za generaci první. „Klienti z druhé generace měli často větší zdravotní problémy a byli více zničení než klienti z generace první. Druhá generace trpí často psychiatrickými a adiktologickými problémy nebo diagnózami, finančními problémy a jsou tedy často tak nesoběstační. Druhá generace neměla možnost proti Nacistům bojovat nebo si druhou světovou válku přímo prožila... „...spousta dětí z druhé generace až do svých čtyřiceti nebo padesáti let vůbec nevěděla, že mají židovský původ, protože se o Židech obecně nemluvalo, protože až do roku 1989 byli Židi nežádoucí.“

Odpověď na otázku ohledně specifík ergoterapie u židovských klientů se lišila pouze u jedné ze čtyř dotazovaných respondentek. „Náplň ergoterapie u židovských klientů se nijak neliší od ergoterapie prováděné s běžnými klienty.“ uvedla respondentka č. 4, v tomto se shoduje s respondentkou č. 2.

- Kategorie č. 4: **Židovská víra a tradice**

Tři ze čtyř dotazovaných respondentek se shodly že židovská víra jako taková nebyla židovskými seniory ve většině případech vyznávána. „...z dvaceti obyvatel domova ve většině případů dodržovaly židovský styl života a všechny židovské tradice a zvyky pouze dva klienti z domova pro seniory.“ uvedla respondentka č. 3. Někteří klienti měli problém s dodržováním košer stravy „...celý život ji nedodržovali a najednou museli.“ zmiňuje respondentka č.3. Pokud někdo věřil nedodržoval striktně košer stravování „...občas jsem chodila klientům pro vepřovou šunku.“ Odpověděla respondentka č. 1. Takže vlastně bylo na každém, zdali dodržoval košer stravu zmínila při rozhovoru respondentka č. 3.

Respondentka č.2 odpověděla: „První generace, se vrátila po válce a neměla židovské zvyky a tradice od koho převzít, protože než začala válka byli ještě malé děti, a ne všechno si uchovali, když se vrátili z války tak jednak byla nežádoucí doba projevovat se, že jsem Žid a byl tam samozřejmě také strach. Ztratili kontakt i s Židovskou obcí, s komunitou, která by je k tomu vedla. Například 80 % Židů, které já jsem navštěvovala tak židovské zvyky a tradice nedodržovali, protože je neměli od koho převzít a naučit se je.“

Respondentka č. 4 uvedla, že klienti židovského vyznání svátky dodržovali, nejčastěji a nejpřísněji je dodržovali klienti, kteří vyznávali ortodoxní judaismus.

- Kategorie č. 5: **Zajímavosti**

Kategorii nazvanou „Zajímavosti“ jsem se rozhodla zařadit do způsobu vyhodnocení analýzy rozhovoru, z důvodu zachycení mnoha zajímavých historek a informací získanými provedenými rozhovory, které jsem chtěla do své práce zařadit.

Respondentka č. 1 při rozhovoru popsala: „Bylo zajímavé slyšet některé příběhy klientů. Slyšela jsem jednu historku, kterou vyprávěla jedna z klientek, jak tatínek musel zaházet maminku zaživa do hrobu nebo tam byl pán, který měl umrzlé prsty, protože byl v lágru na Sibiři a ten měl velké psychické následky. Jedna z klientek vyprávěla, že přišla o dítě při pochodu smrti. Bylo to poměrně dost psychicky náročné.“

Nejvíce historek díky dlouholetým zkušenostem s ergoterapií u židovských klientů měla respondentka č. 2 jí nejvíce dojemnou a srdceryvnou historku: „Do domova pro seniory jsme přijmuli paní a ona každé ráno nutila sestřičky, aby ji pletly dva copánky, některé sestřičky nebo pečovatelky, které o to požádáte tak to udělají ale pak samozřejmě máme aktivistky, které nevidí důvod proč by paní měla mít dva copánky, buď je to nebaví, nebo je to zdržuje, nebo si myslí, že by paní slušel drdol, nebo rozpuštěný vlasy, ... Některé dny, jsme si začali všimnout, že paní nereaguje, nespolupracuje a není aktivní, a pak byly dny, kdy byla veselá a spolupracoval. Měli jsme perfektní sociální pracovníci, které se povedlo s touto klientkou navázat velmi osobní vztah. Klienta jí postupem času sdělila svůj příběh. Když klientce bylo šest nebo sedm let šla s tatínkem někam na nějaké seřadiště, a on jí to ráno upletl dva copánky, a po cestě na to seřadiště byl zastřelen, když vedle něj stála a držela ho za ruku. Klientka chtěla mít právě tyto dva copánky až umře, tak aby jí tatínek v nebi poznal... Ona vlastně celý život si nosila ty dva copánky se stejnou délkou a pak když byla stará tak si to už neuměla udělat sama. Potom, když všichni věděli klientky příběh už se jí nikdo neopovážil dva copánky neudělat.“ Většinou každý z klientů má nějaký takovýto

silný životní příběh. Často se vzpomínka na trauma může vyvolat činností, která dané trauma způsobila například klepáním, boucháním na dveře apod. Tito lidé, kteří zažili druhou světovou válku mají v sobě obrovskou vnitřní sílu a jsou psychicky připravení na to, že může kdykoliv další válka přijít. „Paradoxem bylo, že když začal před rokem první lockdown, tak jsem začala obvolávat židovské klienty se kterými jsem stále v kontaktu, a mám je moc ráda, tak jsem v kontaktu s kruhem svých oblíbenců, se kterými si voláme. Začala jsem je obvolávat, každý den jsem hodinu někomu telefonovala a bylo hrozně vtípný, jak jsem si říkala, že jim zavolám, že z té situace budou špatní. Ptala jsem se jich, jak se mají a oni mi odpověděli, že se mají dobře, tak jsem se divila. Obratem mě také zeptali, jak se mám, tak jsem se jim svěřila, že se bojím. Oni mě začali uklidňovat, že vše je v pořádku, že mám co jíst, světlo svítí, televize jde informace máš nic, tak se nic neděje. Ti klienti byli mnohem silnější než mi všichni. Pro někoho se vlastně nic nedělo nebyli ohrožení jejich blízcí, nebyli ohroženi oni, nebáli se o jídlo, nebáli se, že nebudou mít informace. Měli pouze omezený styk se svými kontakty, ale mohli svobodně ven. Oni mě vždycky začali uklidňovat ne já je.“

Respondentka č. 3 pracovala v zařízení se židovskými klienty nejkratší dobu, ale přesto uvedla jednu zajímavost: „Klienti nebyli zvyklí pracovat díky služce, proto se například do pečení nezapojí všichni. Klienti nebyli zvyklí ve svém životě dělat „špinavé práce“. Neznamena to však, že by nechtěli spolupracovat vůbec, ve většině případů pozorně sledují a sem tam něco zamíchají apod.“

Respondentka č. 4 se při rozhovoru zmínila, že nyní se na univerzitě v New Yorku budoucí ergoterapeuti učí o možnosti zařazení svátků jako tématu terapie. „Součástí edukačního programu je studium různých kulturních svátků a možnost jejich využití v rámci ergoterapie. Jednalo se například o tyto svátky Chanuka, Vánoce a Kwanza“ uvedla.

- **Kategorie č. 6: Židovské zdravotnické nebo sociální zařízení, kde je zřízena ergoterapie**

Dvě respondentky ze čtyř dotazovaných respondentek uvedly, že ví o dalším židovském zařízení nebo oddělení, které se specifikuje na péči židovských klientů v ČR. Respondentka č. 1 uvádí: „Vím, o KDP Ezra, kde pracuje ergoterapeut i fyzioterapeut, to vše je v Praze, pak možná v krajských nebo v okresních městech se nacházejí jednotlivé Židovské obce, ale tam nevím, jestli ergoterapii mají...“

Respondentka č. 2 po dotázání na Židovské obci v Praze odpověděla: „... nic jiného, než v Praze takového není. Ale v některých Židovských obcích v ČR je zřízený komunitní klub

pro seniory, ale pobytové zařízení určené přímo pro židovské klienty nenajdeme pouze v Praze.“

Respondentka č. 3 uvedla, že o žádném dalším specifickém zařízení neví, protože v současné době s těmito klienty již nepracuje.

Respondentka č. 4 odpověděla: „Židé žijí po celém světě, takže si myslím, že v každé zemi, kde žijí se nachází nějaké sociální nebo zdravotnické zařízení určené pouze pro ně.“

Graf 3 Další židovské zdravotnické nebo sociální zařízení, kde je zřízena ergoterapie

Zdroj: *Vlastní*

10 DISKUZE

Téma své bakalářské práce Specifika ergoterapie u židovských klientů jsem si sama zvolila z důvodu zajímavosti této dané problematiky a toho, že toto téma nebylo z pohledu rehabilitace v mém případě z pohledu ergoterapeuta zpracováno.

Cílem mé práce bylo poukázat, zdali je ergoterapie prováděná u židovského klienta specifická a jak probíhá. V empirické části své práce jsem zvolila kvalitativní druh výzkumu, v rámci tohoto výzkumu jsem sestavila otázky pro polostrukturovaný rozhovor. Rozhovory jsem provedla s ergoterapeutkami, které dříve pracovaly s židovskými seniory. Všechny dotazované respondentky podepsaly informovaný souhlas, který byl vytvořen pro účely bakalářské práce. V rámci informovaného souhlasu jsem respondentky seznámila s výzkumem a informovala, že získané informace rozhovorem nebudou zneužity a nebudou použity pro jiné účely než pro vypracování výzkumné části bakalářské práce a bude zajištěna jejich anonymita.

První dvě otázky, které byly respondentkám položeny měli za cíl zjistit základní údaje o vzdělání a práci se židovskými klienty. Překvapilo mě, že většina dotazovaných respondentek měla stejné vzdělání v oboru ergoterapie na stejné univerzitě a to celkem 75 % dotazovaných, dále dvě z dotazovaných respondentek pracovaly v domově seniorů Charlese Jordana. Jedna respondentka pracovala jak v domově pro seniory Charlese Jordana, tak následně poté jako ergoterapeut v terénních službách s židovskými klienty. Tři dotazované respondentky pracovaly v Praze, zřejmě zde tedy asi také pracovaly.

V rámci třetí otázky jsem respondentek dotazovala, zdali klienti v židovských zařízeních dodržovali svátky. Všechny respondentky odpověděly, že židovské svátky a tradice v zařízeních, kde pracovaly dodržovalo pouze minimum klientů. Židovské svátky a tradice ale byli v rámci například denního centra nebo skupinových terapií slaveny uvedly 2 ze 3 respondentek. Téma židovských svátků a tradic bylo nejčastěji využíváno při skupinovém vaření, jak uvedly opět 2 ze 3 respondentek. Židé, kteří žijí na západě často neví, jaké tradice a svátky se v židovské víře dodržují nebo je často opomíjí nebo dokonce je nedodržují (Britanica, 2021). Překvapilo mě v rámci rozhovorů, že 2 ze 3 respondentek uvedly spousta klientů nedodržovali striktně košer stravu, občas si klienti dopřáli i vepřovou šunku. Třetí respondentka uvedla, že záleželo na každém, zdali košer stravování dodržoval. Nejstriktněji dodržují židovské svátky a košer stravování ortodoxní židé. (Britanica, 2014) Židovští senioři, kteří zažili 2. světovou válku, nejčastěji židovské svátky nedrží, a to z toho

důvodu, protože jim nikdo tyto tradice a zvyky neměl, možno předat. Židovští senioři, proto většinou dodržují křesťanské svátky nebo svátky, které se slaví v zemi, v které žijí.

Čtvrtá otázka a nejdůležitější otázka z části rozhovoru se největší odlišnosti péče o židovského klienta tj, na specifika ergoterapie prováděné u židovských klientů. Největším překvapením při zpracování rozhovorů bylo pro mě zjištění, že se všechny respondentky shodly, že prováděná ergoterapie u židovských klientů je něčím specifická. Předpokládala jsem, že alespoň jeden z dotazovaných respondentů odpoví na tuto otázku, že ergoterapie u židovských klientů není ničím specifická. Všechny dotazované respondentky se shodly jednoznačně na těchto 4 specifikách:

1. Klienti znají mnoho světových jazyků a některé i ovládají
2. Klienti jsou vzdělaní, můžeme mezi nimi nalézt mnoho jedinců s vysokoškolským vzděláním
3. Klienti, mají často rodinu po celém světě
4. Klienti, často měli doma služku – při terapiích se nezapojují do činností, které vykonávala v jejich domácnosti služka

Byla jsem mile překvapena, že se na těchto čtyřech specifikách shodly všechny respondentky.

Dále v odpovědi na tuto otázku uvedly ještě dotazované ergoterapeutky další specifika. Respondentka č. 1 uvedla jako další způsob životního stylu, chování respektu k židovským seniorům a možnost čerpání různých grantů a ergoterapeutické a kompenzační pomůcky. Myslím si jednoznačně že židovští klienti mají svůj specifický životní styl, kteří někteří jedinci striktně dodržují, a to je právě také odlišuje od ostatní populace. Dle mého názoru je respekt vůči pacientovi nebo klientovi velmi důležitý v každém věku i typu zařízení. U židovských seniorů je ale nutné chovat k těmto jedincům zvláště velký respekt ať už z toho důvodu toho co si prožili v rámci 2. světové války nebo z důvodu úcty ke starším a vzdělanějším. Poslední specifikum uvedené respondentkou č. 3 také plně mohu potvrdit, v době, kdy jsem byla na praxi v DSP Hagibor toto zařízení disponovalo mnoha ergoterapeutickými pomůckami. Ergoterapeutická místnost byla plně vybavena a v zařízení se nacházela také cvičná koupelna s toaletou. Každý klient využíval kompenzační pomůcku, kterou potřeboval a pokud ji neměl byla mu obstarána. Velké spektrum pomůcek pro

ergoterapii se domnívám, že je také díky paní magistře Svatavě Bartoškové díky její kreativitě a schopnosti vyrobení vlastních ergoterapeutických pomůcek. Z tohoto pohledu pomůcek pro mě praxe v DSP Hagibor nejpřínosnější.

Respondentka č. 2 dále uvedla jako specifika ergoterapie u židovských klientů specifický přístup v péči o ortodoxního žida, každý klient má v sobě nějaké trauma a u žádné jiné skupiny se nedostaneme při rozhovoru tak často k tématu války, židovští senioři mají jinak seřazené životní hodnoty a jako poslední uvedla, že každý ergoterapeut, který pracuje se židovskými klienty by měl znát alespoň základy židovství a židovského stylu života. Díky své praxi jsem měla možnost setkat se s některými židovskými klienty, kteří zažili válku a mohu potvrdit, že jsme se často při rozhovoru vedeném v rámci terapie dostali k tématu války. Klienti měli jinak seřazené hodnoty a byli vděční za běžné věci a měli určitý nadhled. Pokud terapeut, pracuje v dané komunitě měl by si mého dle názoru o ní zjistit alespoň nějaké minimum tím se také může předejít v budoucnu možným způsobeným nepříjemnostem. Specifika dané kulturní skupiny, ve které je ergoterapie nebo jiné zdravotnické ošetření prováděno je nutné dobré znát. Díky znalosti specifík dané multikulturní skupiny může klientovi poskytnout kvalitní a bezpečnou péči. Ergoterapeut nebo zdravotnický pracovník by měl pochopit jak sociální a kulturní sféra ovlivňuje klientovo chování a rozhodování ohledně poskytované zdravotnické péče. (Shepard, 2019)

Jako poslední otázku, kterou jsem všem respondentkám položila byly otázka, zdali ví o nějakém dalším specifickém zařízení, které by se zaměřovalo na péči o židovské klienty a kde by byla zřízena ergoterapie. Cílem otázky bylo zjistit, zdali respondentky znají a mají povědomí o dalších specifických zařízeních nebo odděleních určené pouze pro židovské klienty. Respondentka č. 1 uvedla KDP Ezru zřízenou pražskou Židovskou obcí a poté zmínila některé Židovské obce ležící v ČR, ale u nich si není jistá, zdali pod jejich správou funguje nějaké pobytové zařízení nebo ergoterapie určená pouze pro židovské klienty. Respondentka č. 2 se informovala přímo na Židovské obci v Praze a domnívá se, že další pobytová zařízení se v ČR nenachází pouze komunitní židovské kluby v zřízeny některými Židovskými obcemi, ale zde se zřejmě nenachází ergoterapeut. Respondentka č. 3 o žádných dalších zařízeních neví, protože už se židovským klientům nevěnuje. Já si osobně myslím, že se v ČR další specifická zařízení pro tyto klienty nenachází, žádné jiné jsem nenašla. V sousedních státech ČR můžeme naleznout také domovy pro židovské seniory, například

ve Vídni se nachází domov pro seniory v městském obvodu Leopoldstadt. (Austrian Press Agency, 2009)

Zvolená metoda pro vypracování empirické části bakalářské práce je dle mého názoru dobře zvolena. Nevýhodou bylo složité získávání informací a provádění rozhovoru komplikované vzhledem k situaci s pandemií covid-19. Výhodou této metody bylo získání více informací, které byli osobní. Avšak alternativou, možná i výhodnější by bylo vytvoření dotazníku. Dotazník by měl výhodu, že bych získala konkrétnější a stručnější odpovědi na mé otázky. Výhodou by byla také úspora času a práce s vyhodnocením dotazníků. Vzhledem k nastalé situaci v souvislosti s pandemií covid-19 by bylo získávání informací pro vypracování empirické části mé práce pomocí dotazníku jednodušší a rychlejší.

Při vypracovávání teoretické části jsem došla k několika poznatkům. K zpracovávanému tématu nebylo mnoho literatury ze zdravotnického hlediska a z pohledu rehabilitace, proto jsem při vypracovávání využívala své poznatky z praxe.

ZÁVĚR

Bakalářská práce se zabývá specifiky ergoterapie u židovských seniorů. Na území České republiky se nachází pouze tři oddělení, ve kterých je poskytována ergoterapie pro židovské klienty. Jedná se o DSP Hagibor, KDP Ezra a Penzion Charlese Jordana. Všechny tyto zařízení se nacházejí na území Prahy a jejich zřizovatelem je pražská Židovská obec.

V rámci teoretické práce jsem se snažila přiblížit židovskou kulturu a životní styl Židů. Dále jsem se v rámci teoretické části práce zaměřila na popsání holocaustu a jeho působení na jedince a možnost přenosu mezigeneračního traumatu. V hlavní, v pořadí třetí, kapitole jsem popsala specifika ergoterapie u židovskými seniorů. Jako poslední kapitolu pak zmiňuji židovské organizace a ergoterapii. V této kapitole jsem zmínila důležité židovské instituce a vyjmenovala zařízení, kde je dále zřízená ergoterapie a instituce, které poskytují edukaci ohledně přeživších holocaustu.

Cílem mé bakalářské práce bylo poukázat na specifické aspekty, které se promítají do provádění s židovskými klienty a poukázat, že ergoterapie u těchto židovských klientů je specifická. V rámci praktické části jsem oslovila ergoterapeutky, kteří pracují nebo pracovaly s židovskými klienty. Většinu rozhovorů, celkově tedy 3 ze 4 rozhovorů se mi v rámci výzkumu podařilo udělat pouze s ergoterapeutkami, které s židovskými klienty pracovaly v minulosti, konkrétně se seniory. Čtvrtý rozhovor jsem provedla s ergoterapeutkou z USA, která pracuje nyní jako akademická pracovnice a je členem židovské organizace ergoterapeutů Chavrusa. Cíle, které jsem si stanovila, tak jsem přes veškerá úskalí dle mého názoru naplnit. Osobně se domnívám, že by těchto zařízení mělo být zřízeno v České republice více. Úroveň ergoterapie, která je prováděna s židovskými klienty považuji za velmi vysokou a domnívám se, že v DSP Hagibor je jedna z nejlepších ergoterapií prováděné u seniorů v ČR. Bylo by zajímavé v rámci této bakalářské práce dále zjistit jaké další organizace se nacházejí například v Evropě a popřípadě požádat v rámci praktické části bakalářské práce o další rozhovory se zahraničními ergoterapeuty, které se věnují ergoterapii prováděné u židovských klientů. Domnívám se, že je škoda, že na tuto problematiku není zpracována přímo odborná studie nebo publikace jako návod pro ostatní ergoterapeuty a fyzioterapeuty, popřípadě pro další zdravotnické a sociální pracovníky. Pevně ale věříme a doufáme, že vypracování práce na toto téma by mohlo být podmětem pro vypracování odborné publikace nebo diplomové práce z pohledu rehabilitace.

LITERATURA

BECK, Aletta. Pojem holocaust: Vznik a historie pojmu. Holocaust.cz [online]. 2020, 28. 05. 2020 [cit. 2021-02-07]. Dostupné z: <https://www.holocaust.cz/dejiny/holocaust/pojem-holocaust/>

BONDY, Ruth. Boží hody: *Jak jedli Židé v Čechách a na Moravě*. V Praze: Nakladatelství Franze Kafky, 2008. ISBN 978-80-86911-16-8.

BRESSLER, Toby a Beth POPP. Ethical Challenges When Caring for Orthodox Jewish Patients at the End of Life: The role of faith-based values, practices, and beliefs. *Nursing center* [online]. [cit. 2021-03-30]. Dostupné z: https://www.nursingcenter.com/ce_articleprint?an=00129191-201802000-00007

CAMUS, Jean-Yves a Annie-Paule DERZANSKY. *Svět Židů*. [Praha]: Levné knihy, 2008. Malá moderní encyklopedie (Levné knihy KMa). ISBN 978-80-7309-501-7.

DIVECKÝ, Jan. *Židovské svátky: [kalendářem od Pesachu do Purimu]*. Praha: P3K, 2005. ISBN 80-903584-3-8.

Domov sociální péče Hagibor: The Hagibor Social Care Facility. *Židovská obec v Praze* [online]. [cit. 2021-02-03]. Dostupné z: <https://www.kehilaprag.cz/cs/dsp-hagibor>

Domov sociální péče Hagibor: Hagibor. *Židovská obec v Praze* [online]. [cit. 2021-02-02]. Dostupné z: <https://www.kehilaprag.cz/cs/hagibor/hagibor-home>

Domov sociální péče Hagibor: Informace pro zájemce o službu Denní stacionář. *Židovská obec v Praze* [online]. [cit. 2021-02-02]. Dostupné z: https://www.kehilaprag.cz/cs/hagibor/sluzby/informace-pro-zajemce-denni-stacionar_303

Domov sociální péče Hagibor: Informace pro zájemce o odlehčovací služby. *Židovská obec v Praze* [online]. [cit. 2021-02-02]. Dostupné z: https://www.kehilaprag.cz/cs/hagibor/sluzby/kratkodobe_225

Domov sociální péče Hagibor: Informace pro zájemce o trvalý pobyt v DSPH. *Židovská obec v Praze* [online]. [cit. 2021-02-02]. Dostupné z: https://www.kehilaprag.cz/cs/hagibor/sluzby/trvale_224

Dům s pečovatelskou službou Penzion Charlese Jordana. *Custodium* [online]. [cit. 2021-02-03]. Dostupné z: <https://www.custodium.cz/zarizeni/dum-s-pecovatelskou-sluzbou-penzion-charlese-jordana/>

Domov pro seniory – Hagibor. In: *Židovská obec v Praze* [online]. [cit. 2021-03-01]. Dostupné z: <http://deltaplan.cz/projekty/domov-pro-seniory-hagibor/>

Hagibor. In: *Židovská obec v Praze* [online]. [cit. 2021-03-01]. Dostupné z: <https://www.kehilaprag.cz/cs/hagibor/hagibor-home>

Hamanovy uši. In: *Czech tim* [online]. [cit. 2021-03-01]. Dostupné z: <https://www.czech-tim.cz/kuchyne/zidovska-kuchyne/>

Hand knitted yarmulke kippah hat on the man head. In: *Shutterstock* [online]. [cit. 2021-03-31]. Dostupné z: <https://www.shutterstock.com/cs/image-photo/hand-knitted-yarmulke-kippah-hat-on-1527871646>

HARTNOLL, R., GRIFFITH, P., TAYLOR, C., HENDRICKS, V., BLANKEN, P., NOLIMAL, D., WEBER, I., TOUSSIRT, M., INGOLD, R. *Příručka k provádění výběru metodou sněhové koule – Snowball Sampling*. Praha: Úřad vlády ČR, 2003. ISBN 80-86734-08-0.

Historie. *Federace židovských obcí v ČR* [online]. [cit. 2021-02-01]. Dostupné z: <https://www.fzo.cz/judaismus/historie/>

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Čtvrté, přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-0982-9.

HOLCNER, Tomáš. Posttraumatická stresová porucha: diagnóza. *Mgr. Tomáš Holcner* [online]. [cit. 2021-02-08]. Dostupné z: <https://psycholog-holcner.cz/posttraumaticka-stresova-porucha/>

Hrůzy holocaustu se projevují na lidském mozku i po třech generacích, ukazuje výzkum profesora Rektora. *Česká televize – ČT24* [online]. 2019, 29.1.2019 [cit. 2021-02-12]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/veda/2719145-hruzy-holocaustu-se-projevuji-na-lidskem-mozku-i-po-trech-generacich-ukazuje-vyzkum>

Infant and Child Care. *The Jewish agency for Israel* [online]. 2005, 28.8.2005 [cit. 2021-03-30]. Dostupné z: <http://archive.jewishagency.org/life-cycle/content/24257>

Jewish medical ethics. *Jewish visiting* [online]. [cit. 2021-02-04]. Dostupné z: <https://www.jvisit.org.uk/jewish-medical-ethics/>

Judaism: The situation today. *Britannica* [online]. [cit. 2021-03-03]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/Judaism/Ten-Days-of-Penitence#ref260827>

Komplexní domácí péče Ezra. *Židovská obec v Praze* [online]. [cit. 2021-02-01]. Dostupné z: <https://www.kehilaprag.cz/cs/ezra>

Konference péče o seniory. *Židovská obec v Praze* [online]. [cit. 2021-02-01]. Dostupné z: https://www.kehilaprag.cz/cs/ezra/nase-projekty/konference-pece-o-seniory_324

KOSTLÁN, František. Můj holocaust. *Židovská obec v Praze* [online]. [cit. 2021-02-12]. Dostupné z: <https://www.kehilaprag.cz/cs/novinky/muj-holocaust>

KUTNOHORSKÁ, Jana. *Výzkum v ošetrovatelství*. Praha: Grada, 2009. Sestra (Grada). ISBN 978-80-247-2713-4.

Mosazná Menora – Židovský svícen. In: *Maronion* [online]. [cit. 2021-03-01]. Dostupné z: <http://www.maronion.cz/svicny/5033-mosazna-menora-zidovsky-svicen.html>

Mezuzá stříbrná nikl, konzervativní design 20 cm. In: *Judaica-store* [online]. [cit. 2021-03-31]. Dostupné z: https://www.judaica-store.eu/product/jewisch_mezuzach//mezuzastribrna-nikl_konzervativni-desi/605

Modlení u Zdi nářků v Jeruzalémě. In: *Wikiwand* [online]. [cit. 2021-03-01]. Dostupné z: <https://www.wikiwand.com/cs/Judaismus>

Nadační fond obětem holocaustu. *Federace židovských obcí v ČR* [online]. [cit. 2021-03-24]. Dostupné z: <https://www.fzo.cz/institute-zalozene-fzo/nadacni-fond-obetem-holocaustu/>

Natla stříbrný design, 12 cm, mřížkovaný vzor. In: *Jewish e-shop* [online]. [cit. 2021-03-01]. Dostupné z: https://www.judaica-store.eu/product/jewisch_natla//natla-stribrny-design_-12-cm_-mrizkovany/39

NEWMAN, Ja'akov; SIVAN, Gavri'el. *Judaismus od A do Z*. Praha: Sefer, 1992. ISBN 80-900895-3-4

NOVOTNÁ, Aneta. Ergoterapie u seniorů. O senioroch: Profesionálna starostlivosť o seniorov [online]. 2014, 20.3.2014 [cit. 2021-02-13]. Dostupné z: https://www.osenioroch.sk/33/ergoterapie-u-senioru-uniqueidmRRWSbk196FPkyDafLfWADGZlksUmlA3XYME6JJ8AsRZ9s_UJByeLw/?uri_view_type=44&uid=1-eTDwtXmK2YzKx8_fr7aSdqG0r61874m&e=1kE5ruAQXze5b7MRHCj1_V9M9IwTvjvUfU3pe8sNdlWs

NOSEK, Bedřich a Pavla DAMOHORSKÁ. *Židovské tradice a zvyky*. V Praze: Karolinum, 2010. ISBN 978-80-246-1518-9.

Organizace. *Federace židovských obcí v ČR* [online]. [cit. 2021-01-30]. Dostupné z: <https://www.fzo.cz/o-nas/organizace/>

Ortodox Judaism. *Britannica* [online]. 2014 [cit. 2021-03-30]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/Orthodox-Judaism>

Other jewish practise. *Jewish visiting* [online]. [cit. 2021-02-04]. Dostupné z: <https://www.jvisit.org.uk/other-jewish-practices/>

Památky a expozice: Svícen sedmiramenný (hebr. menorah). *Židovské muzeum v Praze* [online]. [cit. 2021-03-25]. Dostupné z: <https://www.jewishmuseum.cz/pamatky-a-expozice/heslar/detail/66/>

Paměť národa. *O projektu* [online]. [cit. 2021-03-24]. Dostupné z: <https://www.pametnaroda.cz/cs/o-projektu>

PAVLÁT, Leo. *Genocida, holokaust a šoa*. Témata Český rozhlas. [online]. 2011, 27.11.2011 [cit. 2021-02-07]. Dostupné z: <https://temata.rozhlas.cz/genocida-holokaust-a-soa-7993849>

Pesach. *Federace židovských obcí v ČR* [online]. [cit. 2021-01-30]. Dostupné z: <https://www.fzo.cz/judaismus/svatky/pesach/>

Poslání. *Federace židovských obcí v ČR* [online]. [cit. 2021-02-01]. Dostupné z: <https://www.fzo.cz/judaismus/poslani/>

Projekt Čteme seniorům. *Židovská obec v Praze* [online]. [cit. 2021-02-01]. Dostupné z: https://www.kehilaprag.cz/cs/ezra/nase-projekty/projekt-cteme-seniorum_210

Projekt Podpora a praktické vzdělávání pečujících. *Židovská obec v Praze* [online]. [cit. 2021-02-01]. Dostupné z: https://www.kehilaprag.cz/cs/ezra/nase-projekty/projekt-podpora-a-prakticke-vzdelavani-pecujicich_211

Průvodce svátkem Pesach. *Federace židovských obcí v ČR* [online]. Praha: Vrchní pražský a zemský rabinát, 2012 [cit. 2021-01-27]. Dostupné z: <https://www.fzo.cz/wp-content/uploads/maly-pruvodce-na-pesach-5773.pdf>

Posttraumatická stresová porucha: diagnóza. *Národní zdravotnický informační portál* [online]. [cit. 2021-02-08]. Dostupné z: <https://www.nzip.cz/clanek/709-posttraumaticka-stresova-porucha-diagnoza>

Psychosom [online]. 10. Liberec: LIRTAPS, 2011 [cit. 2021-02-09]. ISSN 1214-6102. Dostupné z: <https://www.psychosom.cz/images/archiv/Psychosom-2011-1.pdf>

Psychoterapie [online]. 19. Brno: Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity, 2008 [cit. 2021-02-09]. ISSN 1802-3983. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/psychoterapie/issue/viewIssue/724/401>

Rafael institut. *Rafael institut: O nás* [online]. 2020 [cit. 2021-03-24]. Dostupné z: <https://www.rafaelinstitut.cz/o-nas/>

Shabbat in hospital. *Jewish visiting* [online]. [cit. 2021-02-04]. Dostupné z: <https://www.jvisit.org.uk/shabbat-in-hospital/>

Služby. *Židovská obec v Praze* [online]. [cit. 2021-02-01]. Dostupné z: https://www.kehilaprag.cz/cs/ezra/sluzby-ezra_205

SIEGLOVÁ, Alena. 2013. *Hodnoty seniorů s prožitkem holokaustu*. Praha: Nadace Židovské obce v Praze

SPIEGEL, Paul, 2004. *Was ist kosher?: Jüdischer Glaube - jüdisches Leben*. München: Ullstein Taschenbuch. ISBN 978-3548367132.

STRAUSS, Anselm L. a Juliet CORBIN. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Brno: Sdružení Podané ruce, 1999. SCAN. ISBN 80-85834-60-x.

SPITZER, Joseph. *Caring for Jewish patients*. Abingdon: Radcliffe Medical Press, 2003. ISBN 18-577-5991-5.

Spolek IRENE. *Spolek IRENE: Spolek IRENE* [online]. [cit. 2021-03-24]. Dostupné z: <https://www.spolekirene.cz/o-mne/>

STEPHARD, Susan. Challenges of Cultural Diversity in Health care: Protect Your Patients and Yourself. *Michigan state medical society* [online]. 2019 [cit. 2021-03-30]. Dostupné z: <https://www.msms.org/About-MSMS/News-Media/challenges-of-cultural-diversity-in-health-care-protect-your-patients-and-yourself>

SÝKOROVÁ, Klára. *Traumatem holocaustu může trpět druhá i třetí generace*. *Generace 20: Magazín studentů VOŠP* [online]. 2013, 2.9.2013 [cit. 2021-02-12]. Dostupné z: <https://www.generace20.cz/domaci/traumatem-holocaustu-muze-trpet-druha-i-treti-generace>

ŠTĚPKOVÁ, Tereza. *Šabat*. Holocaust [online]. 2018, 23.7.2018 [cit. 2021-01-14]. Dostupné z: <https://www.holocaust.cz/zdroje/slovnicek-pojmu-z-judaismu/sabat/>

Tablety pro seniory. *Židovská obec v Praze* [online]. [cit. 2021-02-01]. Dostupné z: https://www.kehilaprag.cz/cs/ezra/nase-projekty/tablety-pro-seniory_212

Vienna's Jewish Community Campus Officially Inaugurated by Austria's Federal President. *Jewish news from Austria* [online]. 2009 [cit. 2021-03-30]. Dostupné z: <https://www.msms.org/About-MSMS/News-Media/challenges-of-cultural-diversity-in-health-care-protect-your-patients-and-yourself>

Vlajka Izraele. In: Jewish e-shop [online]. [cit. 2021-03-03]. Dostupné z: <https://www.jewish-eshop.cz/vlajka-izrael/vlajka-izraele/>

Židovská obec v Praze [online]. [cit. 2021-01-03]. Dostupné z: <https://www.kehilaprag.cz/cs>

Židovské svátky. *Židovská obec Brno* [online]. Brno: Židovská obec Brno, 2020 [cit. 2021-01-27]. Dostupné z: <https://www.zob.cz/obec/rabinat/zidovske-svatky/>

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1 - Obrázky

Příloha 2 - Informovaný souhlas v ČJ – vzor

Příloha 3- Informovaný souhlas v AJ – vzor

Příloha 4 - Rozhovor k praktické části bakalářské práci-otázky

Příloha 1 - Obrázky

Obrázek 1: Menora

Zdroj: <http://www.maronion.cz/svicny/5033-mosazna-menora-zidovsky-svicen.html>

Obrázek 2: Izraelská vlajka s Davidovou hvězdou

Zdroj: <https://www.jewish-eshop.cz/vlajka-izrael/vlajka-izraele/>

Obrázek 3: Kipa

Zdroj: <https://www.shutterstock.com/cs/image-photo/hand-knitted-yarmulke-kippah-hat-on-1527871646>

Obrázek 5: Hamanovy uši

Zdroj: <https://www.czech-tim.cz/kuchyne/zidovska-kuchyne/>

Obrázek 4: Natla

Zdroj: https://www.judaica-store.eu/product/jewish_natla/natla-stribrny-design_-12-cm_-mrizkovany/39

Obrázek 6: Modlení v typickém židovském oděvu talit u Zdi nářků

Zdroj: <https://www.wikiwand.com/cs/Judaismus>

Obrázek 7: Mezuzah

Zdroj: https://www.judaica-store.eu/product/jewish_mezuzach//mezuzah-stribna-nikl_konzervativni-desi/605

Obrázek 8: DSP Hagibor, obytná část

Zdroj: <https://www.kehilaprag.cz/cs/hagibor/hagibor-home>

Obrázek 9: DSP Hagibor, hlavní budova

Zdroj: <http://deltaplan.cz/projekty/domov-pro-seniory-hagibor/>

Informovaný souhlas

Specifika ergoterapie u židovských klientů

STUDENT

Lenka Freislebenová
Studentka 3. ročníku oboru ergoterapie
Katedra rehabilitačních oborů
Fakulta zdravotnických studií Západočeské univerzity
Email: lenca.freislebenova@gmail.com

VEDOUcí BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Mgr. Kateřina Svěcená, Ph. D.
Katedra rehabilitačních oborů
Fakulta zdravotnických studií Západočeské univerzity
Email: katerina.svecena.lf1@seznam.cz

Popis a průběh výzkumného šetření:

Cílem výzkumu je poukázat na určitá specifika ergoterapeutických terapií, které jsou prováděny s židovskými klienty a poukázat jak a čím je tento ergoterapeutický přístup specifický, popřípadě zdali se liší a jak probíhá. Pro tento daný výzkum byla zvolena kvalitativní metoda – polostrukturovaný rozhovor, s ergoterapeuty, kteří pracovali nebo pracují s židovskými klienty.

S Vaším souhlasem a svolením proběhne telefonický rozhovor dle předem domluveného termínu a bude nahráván. V běžné situaci bych preferovala rozhovor osobní, bohužel v této nepříznivé epidemiologické situaci není možné osobní rozhovor uskutečnit.

K rozhovoru mám připravené orientační otázky, na které se Vás budu ptát, případně můžete do rozhovoru doplnit jakékoliv Vaše zkušenosti, rady, poznámky, ... Po ukončení telefonického rozhovoru bude rozhovor přepsán a použit v empirické části bakalářské práce. Poté co bude nahrávka přepsána bude ihned odstraněna a nebude nijak dále publikována a využívána. Rozhovor je anonymní a bude kódován. Vaše identita nebude rozpoznána a v přepisu rozhovoru bude využit pseudonym. Během rozhovoru můžete kdykoliv odstoupit.

Rozhovor by měl trvat přibližně 40 minut včetně úvodní a závěrečné instruktáže.

V případě jakýchkoliv nejasností nebo dotazů se na mě prosím obraťte.

Předem děkuji za Váš čas a ochotu.

Lenka Freislebenová

SOUHLAS S VÝZKUMEM

Já.....,

souhlasím s účastí ve výzkumném šetření prováděného studentkou 3. ročníku ergoterapie Lenkou Freislebenovou formou polostrukturovaného rozhovoru. Byl/a jsem plně seznámen/a s účely prováděného výzkumu. Jsem si plně vědom/a, že mohu kdykoliv svobodně z rozhovoru odstoupit a citace, které budou použity v přepisu nahrávky rozhovoru budou anonymní a bude pro ně využit pseudonym, tak abych nemohl/a být ve studii identifikována.

Podpis respondenta: .....

Datum podpisu respondenta: .....

Podpis výzkumníka (studenta): .....

Datum podpisu výzkumníka (studenta): .....

Informed consent

Specifics of occupational therapy for Jewish clients

STUDENT

Lenka Freislebenová
3rd year student in occupational therapy
Department of Rehabilitation Fields
Faculty of Health Studies, University of West Bohemia
Email: lenca.freislebenova@gmail.com

HEAD OF BACHELOR THESIS

Mgr. Kateřina Svěcená, Ph.D. D.
Department of Rehabilitation Fields
Faculty of Health Studies, University of West Bohemia
Email: katerina.svecena.lf1@seznam.cz

Description and course of the research survey:

The aim of the research is to point out certain specifics of occupational therapy therapies that are performed with Jewish clients and to point out how this occupational therapy approach is specific, or whether it differs and how it is done. A qualitative method was chosen for this research – a semi-structured interview, with occupational therapists who worked or are working with Jewish clients.

With your consent and permission, a telephone conversation will take place according to a pre-arranged date and will be recorded. In a normal situation, I would prefer a personal interview, unfortunately in this unfavorable epidemiological situation, it is not possible to conduct a personal interview. I have prepared orientation questions for the interview, which I will ask you, or you can add to the interview any of your experiences, advice, notes, ... After the telephone interview, the interview will be rewritten and used in the empirical part of the bachelor's thesis. When the recording is overwritten, it will be deleted immediately and will not be further published and used in any way. The conversation is anonymous and will be encrypted. Your identity will not be recognizable and a pseudonym

will be used to transcribe the conversation. You can resign at any time during the conversation.

The interview should last approximately 40 minutes, including introductory and concluding briefings.

If you have any questions or concerns, please contact me.

Thank you in advance for your time and willingness.

Lenka Freislebenová

CONSENT TO RESEARCH

I.....,

agree to participate in a research survey conducted by the third-year occupational therapy student Lenka Freislebenová in the form of a semi-structured interview. I was fully acquainted with the purposes of the research. I am fully aware that I can freely withdraw from the interview at any time and the citations used in the transcript of the interview recording will be anonymous and will use a pseudonym so that I cannot be identified in the study.

Respondent's signature:.....

Date of signature of the respondent:.....

Signature of the researcher (student):.....

Date of signature of the researcher (student):.....

Příloha 4 - Rozhovor k praktické části bakalářské práci-otázky

1. V jakém zařízení a na jaké pozici a jak dlouho pracujete/ jste pracovala se židovskými seniory?
2. Jaké je Vaše vzdělání?
3. Dodržují klienti židovské svátky?
4. Popište největší odlišnosti vaší práce oproti běžným zařízením.
5. Víte o nějakém dalším specifickém zařízení, které pracuje se židovskými klienty v ČR?